

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Lucie Vraníková

**Pěstouni na přechodnou dobu v okrese Šumperk – zkušenosti a
podpora v podobě pěstounských dávek**

Olomouc 2018

vedoucí práce: JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a použila jen zdroje uvedené v seznamu použité literatury.

V Olomouci dne 21.06.2018

Lucie Vraníková

Poděkování

Děkuji paní JUDr. Zdence Novákové, Ph. D. za vedení mé bakalářské práce, za její obětavý přístup a užitečnou odbornou pomoc, kterou mi poskytla během konzultací. Také děkuji své rodině a hlavně příteli za trpělivost a podporu, kterou mi poskytl.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Lucie Vraníková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Pěstouni na přechodnou dobu v okrese Šumperk – zkušenosti a podpora v podobě pěstounský dávek
Název v angličtině:	Temporary foster parents in the district Šumperk- experience and support in the form of foster benefits
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá problematikou pěstounské péče na přechodnou dobu. Především, tato práce zjišťuje zkušenosti pěstounů během jejich profese. Teoretická část popisuje celý průběh pěstounské péče na přechodnou dobu. Zaměřuje se na historii pěstounské péče, na pěstounskou péči v jiných zemích, také popisuje rozdíly mezi jednotlivými typy náhradní rodinné péče. Uvádí také legislativu pěstounské péče a pěstounské dávky. Praktická část je zaměřena na pěstouny na přechodnou dobu v okrese Šumperk. Dle spisové dokumentace byly zjištěny základní informace o pěstounech a na základě rozhovoru s pěstouny byly zjištěny jejich zkušenosti za dobu jejich profese. Počet dětí v jejich péči, průběh péče o dítě a následné předání dítěte do péče jiné osoby.
Klíčová slova:	Pěstoun na přechodnou dobu, náhradní rodinná péče, rodina, nezaopatřené dítě, pěstounské dávky, osoba pečující, osoba v evidenci, dohoda o výkonu pěstounské péče
Anotace v angličtině:	This thesis deals with the issue of foster care for a temporary period. Especially, this thesis finds the experience of temporary foster parents during their profession. The theoretical part describes the whole process of foster care for a temporary period. It focuses on the history of foster care, foster care in other countries, and also describes differences between different types of substitute family care. It also presents legislation of foster care and fosters benefits. The practical part is focused on temporary foster parents in district Šumperk. According to the file documentation was found basic information about the temporary foster parents and based on the interview with foster parents, their experience has been detected for the entire period of their profession. The number of children in their care, the care of the child and the subsequent transfer of the child to the care of another person.
Klíčová slova v angličtině:	Temporary foster parents, substitute family care, family, dependent child, foster benefits, caring person, person registered, agreement on foster care
Přílohy vázané v práci:	2

Jazyk práce:	Český
---------------------	-------

Obsah

Úvod	8
1 Historie pěstounské péče	10
1.1 Instituce kojných a nalezince	10
1.2 Období od první republiky do roku 1945	11
1.3 Období po druhé světové válce do roku 1988	12
1.4 Pěstounská péče a její vývoj od roku 1989 až po současnost	13
2 Pěstounská péče v jiných zemích	15
2.1 Slovensko	15
2.2 Velká Británie	16
2.3 Rakousko	17
2.4 Dánsko	18
3 Vymezení teoretických pojmů	20
3.1 Rodina	20
3.2 Nezaopatřené dítě	21
3.3 Osobnost pěstouna	22
4 Náhradní výchova dítěte	23
4.1 Náhradní rodinná péče a její druhy	23
4.1.1 Svěření dítěte do péče jiné osoby	23
4.1.2 Pěstounská péče	24
4.1.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu	25
4.1.4 Poručenství	25
4.1.5 Osvojení	26
4.2 Ústavní péče	27
5 Pěstounská péče na přechodnou dobu v České republice	28
5.1 Legislativa pěstounské péče na přechodnou dobu	29
5.2 Proces stát se pěstounem na přechodnou dobu	30
5.3 Evidence pěstounů na přechodnou dobu	32

5.4	Dohoda o výkonu pěstounské péče	33
5.5	Financování pěstounské péče na přechodnou dobu	34
6	Pěstounské dávky	36
6.1	Odměna pěstouna	36
6.2	Příspěvek na úhradu potřeb dítěte	37
6.3	Příspěvek při převzetí dítěte	38
6.4	Příspěvek při ukončení pěstounské péče	38
6.5	Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla	39
7	Úvod do výzkumné části	41
8	Cíle výzkumného šetření	42
9	Výběr metody sběru dat	43
9.1	Kvalitativní přístup při výzkumném šetření	43
9.2	Polostrukturovaný rozhovor	43
10	Výzkumné šetření	45
10.1	Výzkumný vzorek	45
10.2	Zpracování dat	49
10.3	Příprava a postup rozhovoru	49
10.4	Otázky kladené při rozhovoru	50
11	Výsledky výzkumu	51
12	Shrnutí výzkumné části	62
13	Závěr	64
14	Seznam zkratk	66
15	Seznam použité literatury	67
16	Seznam příloh	69

Úvod

Pro většinu z nás jsou děti sluncem, které nás hřeje na srdci. Dítě od narození až do fáze dospělosti potřebuje mnoho lásky. Každé dítě potřebuje mít rodinu a cítit se být v rodině chtěný. Nejdůležitější částí lidského života je především období narození. A proto je potřeba, aby právě v této fázi cítil novorozenec tu největší lásku. Už dávno se řešila situace, kdy dítě přišlo z různých důvodů o rodiče, ať už tím, že rodiče zemřeli, nebo se rodiče nemohli o dítě starat. Proto vznikali různé kojenecké ústavy, sirotčince atd.

Na začátku své bakalářské práce uvedu historii pěstounské péče v České republice. Druhá kapitola se bude zabývat formou pěstounské péče v jiných vybraných zemích. Teoretická část dále vymezí základní teoretické pojmy a uvede typy náhradní rodinné péče, kde bude vysvětlen rozdíl mezi adoptí a pěstounskou péčí, protože většinou veřejnost tyto pojmy často zaměňuje. Pěstounská péče na přechodnou dobu (dále jen PPPD) a její specifika budou uvedena v kapitole č.5. Poslední kapitola vymezí dávky pěstounské péče, na které mají nárok i pěstouni na přechodnou dobu (dále jen PPD).

V praktické části zanalyzuji pěstouny na přechodnou dobu v okrese Šumperk, kdy u každého z pěstounů zjistím, jak dlouho byl, nebo je doposud PPD. Bude mě především zajímat, do jaké jiné formy péče jsou děti nejčastěji předávány z PPPD. Děti se mohou dostat zpět do své biologické rodiny, ale i do osvojení, ústavní výchovy atd. Odchod dětí z PPPD zjistím pomocí rozhovoru, který povedu s PPD.

Cílem bakalářské práce je tak zanalyzovat celý proces od začátku, než se člověk stane PPD přes dočasnou péči o přijaté dítě až na jeho konec, kdy je dítě předáno zpět do biologické rodiny, nebo do jiné náhradní výchovy. Také zanalyzuji, kolik je PPD v okrese Šumperk a mým hlavním cílem bude zjistit, do jaké formy péče jsou děti nejčastěji z PPPD předávány. Pomocí polostrukturovaného rozhovoru vedeném se čtyřmi PPD budu zjišťovat informace, které zpracuji a vymezím tak odpovědi na hlavní a dílčí cíle, které jsem si stanovila.

Teoretická část

1 Historie pěstounské péče

Už daleko dříve se řešila situace, kdy dítě zůstalo samotné z různých důvodů. Rodiče dítěte zemřeli, nebo se o dítě nedokázali postarat. Existuje mnoho příčin, kdy se musí řešit situace dítěte a jeho následná péče. Dítě musí být vždy zajištěno, jak po stránce fyzické, tak psychické. A proto vznikaly i v dávných dobách různé instituce, aby děti nestrádaly a bylo o ně postaráno.

1.1 Instituce kojných a nalezince

Ve starověku v městských státech řeckých, ale i v Římě, kde začínaly instituce placených kojných, ale i chův a pěstounek se tyto osoby setkávaly pod sloupem s názvem Columna Lactaria a právě tam poskytovaly své služby manželkám patriciů. Ve středověké Evropě sloužily kojné a chůvy ve šlechtických sídlech a v bohatých domech městského patriciátu. Byly součástí služebnictva vysoce postavených panovníků. Ve Francii v období renesance bylo běžné, že děti z městských rodin se svěřovaly na dva roky kojné na venkov, kterou si předem tyto rodiny najaly. Pak se děti přijímaly zase zpět do městských rodin, ale to bylo jen spíš výjimkou, protože děti většinou nepřežily. Na konci 18. století v době osvícenství se hromadně zřizovaly nalezince. Ale i v druhé polovině minulého století se nadále využívaly služby kojných a chův, kterým se už však říkalo „pěstouni“. I stát se začal angažovat svými úředními orgány. Stejně tak, jak to bylo u dětí z městských rodin, tak i děti z nalezince se brzo po narození svěřovaly kojným na venkov, ale ne už na dva roky, ale na šest let. (Matějček, 1999)

Pěstounská péče se v minulém století vyvíjela následovně. Nalezince byly financovány ze zemského fondu s nákladem 400 tisíc zl. ročně. Z tohoto nákladu se platí i následující pěstounská péče. Dítě se po osmi dnech od narození předává do péče pěstounek. Pěstounka musí být zdravá, měla by být i majetná a také mravně vyspělá, čímž se prokazuje vysvědčením. Pěstounky byly placeny podle věku dítěte, které měly ve své péči. Plat byl však vzhledem k věku dítěte sestupný a to tak, že do konce prvního roku dítěte náležel plat 6. zl, od druhého roku dítěte náležel plat 4. zl a od třetího do šestého roku dítěte náležel plat 3. zl měsíčně. Každá pěstounka musela často navštěvovat lékaře, který zjišťoval, zda je žena zdravá. Každý měsíc také musel farář navštívit pěstounku a potvrdit příslušné obci, zda dítě stále žije. Díky potvrzení si mohla pěstounka vyzvednout v pokladně nalezince svůj plat. Po skončení šestého roku věku dítěte muselo být předáno do ústavu. I když by se

chtěla pěstounkai nadále o dítě starat, tak nemohla. Platilo to pro všechny pěstounky stejně. Z ústavu byly děti přemísťovány do kláštera šedých sester v Karlíně. Tento klášter třídil děti, které se buď dostaly zpět do své obce, kderodina, která se přihlásila, si nechala dítě svěřit do své péče. Tato rodina musí vést dítě do školy a vést jej k řemeslu. Většinou byl ale případ, že dítě skončilo v pastoušce, kde muselo dítě pomáhat pastýři nebo chodilo po žebrotě. Později se začaly zřizovat okresní sirotčince, podle zemského chudinského zákona z roku 1868. V roce 1902 se zřídil sirotčí fond a od roku 1904 začaly vznikat v jednotlivých okresech Okresní komise pro péči o mládež. Tyto instituce se staralyo dítě opuštěné a osiřelé. V roce 1908 vznikla v Praze Česká zemská komise pro péči o mládež, která shromažďovala dobrovolníky z různých oborů bez jakékoliv finanční podpory od státu. Po skončení první světové války měla ve své správě už 15 ústavů. (Matějček, 1999)

1.2 Období od první republiky do roku 1945

Po roce 1918 se Československá republika snažila o následné navázání v péči o děti, která se už před koncem roku 1918 v době Rakouska-Uherska zlepšila. Zemským ústředím péče o mládež se stala Česká zemská komise. Okresy spravovaly v roce 1931 celkem 24 okresních sirotčinců a stát spravoval 60 dětských domovů. Dětské domovy sloužily jen k dočasnému pobytu opuštěných dětí. Jejich účel můžeme přirovnat k dnešním diagnostickým dětským domovům. Dětské domovy se snažily, aby nebyla přesáhnuta kapacita 20 míst z důvodu zachování rodinného prostředí a dostatečného prostoru pro děti. Děti byly v tomto zařízení jen velmi na krátkou dobu a poté se vracely zpět do svých rodin, nebo byly pro ně vyhledávány náhradní rodiny v podobě pěstounů nebo osvojitelů. Pokud se nenašla pro dítě žádná z těchto možností, dítě skončilo v ústavu pro starší děti. (Matějček, 1999)

Matějček(1999, s. 29-30) rozdělil pěstounskou péči na čtyři typy:

1. *„ Pěstounská péče nalezenecká – navazovala na pobyt dítěte v nalezinci či v sirotčinci. Dítě bylo svěřováno do pěstounské péče, tentokrát ne už jen ženě pěstounce. Nýbrž nejčastěji oběma manželům, a to do určitého věku dítěte. V pražském nalezinci to bylo do deseti let, později do šestnácti let – pak se dítě do ústavu opět vracelo.*
2. *Pěstounská péče řízená a kontrolovaná Okresními péčemi o mládež – navazovala na stav z doby Rakouska-Uherska. V roce 1921 byl však vydán nový zákon o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských. Sociální pracovníci vyhledávali pokud možno spolehlivé pěstouny – mravně bezúhonné, v dobrém zdravotním i psychickém stavu, s trvalým zaměstnáním, stálým bydlištěm a schopností zajistit dítěti řádnou výchovu.*

V roce 1932 Okresní péče o mládež zajišťovala pěstounskou péči, ať zdarma, či za plat, více než patnácti tisícům dětí – o deset let později, za protektorátu v roce 1942, však počtu sotva polovičnímu. Více než tři tisíce dětí bylo opatrováno bez nároku na odměnu a čtyři tisíce dětí za plat.

3. *Pěstounská péče v tzv. koloniích – vznikla na Moravě, ale rychle se rozšířila i do Čech. Rodinné kolonie byly zakládány v určité obci, v několika sousedních obcích, v okrese, kde sociální pracovníci vyhledali 1520 vhodných rodin a svěřili jim děti do pěstounské péče. Začátkem dvacátých let spravovaly Okresní péče o mládež 16 rodinných kolonií, v roce 1937 již 24.*
4. *Pěstounská péče na základě soukromé dohody mezi rodiči dítěte a pěstouny bez soudního jednání – tento způsob péče se pak měnil ve svěřování dětí prarodičům nebo jiným příbuzným. Je to jediný typ pěstounské péče, který přetrval z doby první republiky až do sedmdesátých let. ‘‘*

1.3 Období po druhé světové válce do roku 1988

Po druhé světové válce došlo k velkým změnám. V roce 1948 instituce s názvem nalezinec se přejmenovala na ústav péče o dítě. Byl zrušen celý systém péče o ohrožené děti a všechna dobročinná sdružení byla ukončena. V roce 1950 byla zrušena pěstounská péče ve všech formách až na formu příbuzenskou. Pěstounská péče se začala znovu rozvíjet až po 23 letech. (Matějček, 1999)

Po roce 1948 tak přebíral odpovědnost za děti socialistický stát. Byla většinou zvolena kolektivní výchova ve větších ústavech, protože u fyzických osob nebyla záruka v tom, že by dítě vedly k lásce k demokratickému státu. Největší změnu v roce 1963 přinesl zákon č.94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, ve kterém ustanovení umožňovalo svěřování dítěte do péče jiné osoby. Stále však platilo, že ústavní výchova měla přednost. Obnovení pěstounské péče vzniklo v roce 1973, kdy byl přijat zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči a tím byl uveden v platnost institut pěstounské péče. Socialistický stát se snažil vytvářet dobré podmínky pro dítě a jeho rozvoj. Umožňoval svěřovat děti do pěstounské péče, když nebylo o dítě dobře postaráno, nebo nebyla pro něj vhodná ústavní výchova. Institut pěstounské péče se využíval od roku 1973 do roku 2000 pro děti, které potřebovaly dlouhodobou péči nebo i trvalou. Pro dítě, které mělo být svěřeno jen krátkodobě do jiné péče, se využívalo poručníků, opatrovníků nebo jiných osob. (Vránová, 2011)

1.4 Pěstounská péče a její vývoj od roku 1989 až po současnost

Po roce 1989 se změnil systém a tím došlo k návratu demokracii. Změnila se tak i situace, kdy se ústavní výchova přestávala upřednostňovat a snažilo se o svěřování dětí do péče jiných osob, ať už příbuzných nebo cizích. Bohužel se však i po 22 letech od změny systému zařadila Česká republika na přednější místa ve statistice v počtu dětí umístěných v ústavní výchově. (Vránová, 2011)

V roce 1998, kdy byl přijat zákon č. 91/1998 Sb., kterým se změnil zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, celkově změnil přednost náhradní rodinné péče (dále jen NRP) před ústavní výchovou. Dne 01.04.2000 nabyl účinnosti zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, který sjednotil právní úpravu péče o ohrožené děti a také byly upraveny postupy orgánů sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). Od tohoto roku mohlo být dítě svěřováno i na krátkou dobu neboli přechodně. Byla tak vypuštěna podmínka předpokladu dlouhodobosti pro pěstounskou péči. Finanční zajištění pěstounské péče se po roce 2000, od přijetí zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, výrazně nezměnilo. Zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů byla pěstounovi zajištěna odměna pěstouna a také finanční podpora pro potřeby dítěte příspěvkem na úhradu potřeb dítěte. Dále se pěstounovi poskytovala dávka z nemocenského pojištění a to peněžitá pomoc v mateřství a z dávek státní sociální podpory dávkarodičovský příspěvek. Od 1.6.2006 byla do právní úpravy pěstounské péče přidána speciální úprava, kdy byl kladen důraz na potřebu krátkodobé pěstounské péče, ale nebylo dořešeno finanční zajištění pečující osoby. V roce 2011 byly podány návrhy na změnu právní úpravy, jako je návrh nového občanského zákoníku, návrh novelizace zákona o sociálně právní ochraně dětí a souvisejících předpisů včetně stávajícího zákona o rodině. (Vránová, 2011)

I když Česká republika podepsala v roce 1993 Úmluvu o právech dítěte, kde je uvedeno, že dítě má právo vyrůstat v rodinném prostředí, tak i přesto se České republice nedařilo toto uvedení plnit. Bohužel až do roku 2013 nebyl veden postačující důraz na práva dětí a hlavně na vývoj dětí přednostně ve své biologické rodině. V roce 2013 nastal velký zlom, kdy dne 01.01.2013 nabyla účinnosti novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Hlavním cílem byla ochrana práv dětí a sjednocení postupů OSPOD. Od novely zákona doposud došlo k dalším právním úpravám. Od

01.01.2014 doposud upravuje rodinné právo nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb. Tímto byl zákon o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zrušen k 01.01.2014.

Česká republika se podepsáním Úmluvy o právech dítěte zavázala k dodržování a respektování a hlavně k zabezpečení práv dětí, které jsou v Úmluvě ustanoveny. Na základě doporučení výboru OSN se Česká republika zavázala do roku 2018 vybudovat zcela funkční systém, který bude pro děti zajišťovat, co nedůslednější ochranu práv dětí a také zajišťovat jejich potřeby. Dne 04.01.2012 byl tak vládou schválen akční plán k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí. *„Jeho cílem je proto maximálně využít stávající zdroje v systému (lidské, materiální, finanční) ke zkvalitnění systému ochrany práv dětí a péče o ohrožené děti. Jednotlivé aktivity jsou navrženy tak, aby nevyvolávaly dodatečné nároky na veřejné rozpočty, případně aby využívaly zdrojů ze strukturálních fondů Evropské unie, Finančních mechanismů Evropského hospodářského prostoru či další prostředky ze zdrojů mimo veřejné rozpočty. Při realizaci jednotlivých úkolů se předpokládá intenzivní spolupráce klíčových rezortů a rovněž úzká součinnost se samosprávami krajů a obcí a s občanskou společností.“* (Národní strategie ochrany práv dětí, <https://www.mpsv.cz/cs/14308>)

V kapitole č. 5 jsou uvedeny bližší informace o současném pojetí pěstounské péče na přechodnou dobu v České republice.

2 Pěstounská péče v jiných zemích

Po roce 1989 docházelo ve střední a východní Evropě ke zlepšení situace dítěte, protože se sociální politika více orientovala na dítě. Pomáhala tomu hlavně mezinárodní spolupráce. „Pro Českou republiku začala tato spolupráce však již před rokem 1989, a to účastí na mezinárodním srovnávacím projektu „ Dětství jako sociální jev“ a domácími i mezinárodními aktivitami, které na tento projekt navazovaly (národní skupina „ Dítě a stát“ a mezinárodní setkání odborníků „Ohrožené děti – budoucí směry a vývoj v péči o děti a rodinné politice“ ve Smilovicích v roce 1988. Tyto aktivity byly později, alespoň do určité míry, koordinovány Českým výborem pro UNICEF, jenž sleduje situaci v oblasti práv dítěte a celkový stav dětské populace v České republice (1996 a 1998). Ostatně je tu možno navazovat i na prvorepublikovou tradici sociální a zdravotní péče, jež byla do značné míry „pedocentrická“. Své významné místo v této činnosti má nyní vedle Ministerstva práce a sociálních věcí také neziskové občanské sdružení Středisko náhradní rodinné péče a Poradna pro náhradní rodinnou péči v Kolíně, jakož i poradny v Brně, Olomouci a jinde.“ (Matějček, 1999, s. 149 - 150)

Pěstounskou péči v jiných zemích uvádím, protože si tak každý může udělat obrázek, jak funguje tato péče jinde a provést tak srovnání k České republice.

2.1 Slovensko

Slovensko se zařazuje k těm zemím, kde se činně zahájil program profesionální pěstounské péče. Tato profesionální pěstounská péče, která má oficiální název „profesionálna náhradná výchova v rodine“, vychází ze zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci z roku 1998 a ze zákona č. 279/1993 Z. z. o školských zariadeniach z roku 1993. V této zemi žije asi 7000 tisíc dětí v ústavních zařízeních, z toho zhruba 3600 dětí v dětských domovech a 130 dětí asi v 70 profesionálních pěstounských rodinách. Na Slovensku je ročně osvojeno přibližně 300 dětí. V pěstounské péči klasické je přes 2000 dětí. Mnoho let na Slovensku ovlivňuje nestátní organizace „Návrat“ náhradní rodinnou péči. Nestátní organizace „Návrat“ byla u zrodu profesionální pěstounské péče a je akreditována Ministerstvem práce, sociálních věcí a rodiny. (Bubleová, Kovařík a kol., 2002)

Na Slovensku jsou profesionálními pěstouny pracovníci v dětských domovech. O předání dětí do této péče, tak rozhoduje ředitel dětského domova. Profesionální pěstoun nemá skoro žádné pravomoci k dítěti, protože pravomoci zůstávají řediteli dětského domova a

opatrovníkem dítěte setrvává sociální pracovník patřičného okresního úřadu nebo určená osoba, která byla už opatrovníkem před předáním dítěte do pěstounské péče. Do profesionální pěstounské péče mohou být svěřeny i děti s příkázanou ústavní výchovou, ale zpravidla jsou do této péče svěřovány děti, které mají určité zdravotní postižení nebo také děti romské. Každé svěřené dítě pěstounovi je jako ½ pracovního úvazku. Když je však dítě zdravotně postižené, pak se započítává jako celý pracovní úvazek. Svěřené děti mohou být u pěstounů až do jejich 25 let, pokud dítě ovšem stále studuje. Od 1.4.2002 jsou podmínky pro výkon profesionální pěstounské péče stejné jako pro klasické pěstouny, kteří musí mít minimálně středoškolské vzdělání a v nejlepším případě mít vystudovaný obor – speciální pedagogika. Do pěstounské rodiny může být svěřeno maximálně 6 dětí, vlastně 3 děti na jednoho rodiče. Pěstounům je také poskytována celá řada sociálních služeb a nestátní organizace „Návrat“ nabízí i další možnosti jako je poradenství, další vzdělávání a také i asistenty. V poslední době se ukázalo, že se mnohem více dětí vrací zpět do své biologické rodiny, u které došlo k pozitivním změnám a rodina je připravena se o dítě zcela starat. (Bubleová, Kovařík a kol., 2002)

2.2 Velká Británie

Ve Velké Británii se jeví pěstounská péče jako velká pomoc dětem, které se ocitly v nepříznivé životní situaci, kdy přišly o domov. V zákoně o ochraně dítěte z roku 1989 (The Children Act 1989) je velice důležitou součástí vztah mezi rodičem a dítětem. Výzkumy totiž dokládají, že skoro u všech dětí je kladně ovlivňován jejich citový a sociální vývoj, pokud není přerušen kontakt mezi rodičem a dítětem. V roce 2002 ve Velké Británii bylo cca 25 000 pěstounských rodin a v těchto rodinách žilo zhruba 34 000 dětí. Podle studií je zhruba 50 % dětí svěřováno do pěstounské péče, jedná se tak o jednu z forem náhradní rodinné péče, která se využívá nejčastěji, kdy se dítě ocitne samo. Pěstounská péče v této zemi existuje v různých podobách. (Bubleová, Kovařík a kol., 2002).

Níže jsou uvedeny všechny typy pěstounské péče ve Velké Británii.

Bubleová, Kovařík a kol., (2002) uvádí všechny typy pěstounské péče:

1. Respítní péče – je tzv. odlehčující péče. Tato péče je určena, jak velice vytíženým rodičům, tak i dětem. Slouží vlastně jakoby k odpočinku jeden od druhého. Využívá se jen na pár dní, většinou však o víkendu. Obvykle jsou zde umístěny děti, které mají určité poruchy, např. s učením nebo i děti zdravotně postižené.

2. Azylová či emergentní pěstounská péče –jedná se o péči, která je poskytována dítěte na velmi krátkou dobu, třeba jen přes noc nebo několik dní. Jde o děti, které jsou v přímém ohrožení. Pěstouni tak musí být stále k dispozici a za to dostávají příspěvek a následně i odměnu za přijaté dítě.
3. Krátkodobá pěstounská péče – poskytuje se nejdéle na dobu 3 měsíců. Je určena dětem, u kterých se řeší nepříznivá situace v rodině a dítě nemůže po určitou dobu v rodině setrvat. Tato péče se může dostat až do středně nebo dlouhodobé péče.
4. Střednědlouhá pěstounská péče – je hojně využívána, protože se poskytuje na dobu, nežse v rodině překonají různé problémy,aby se dítě mohlo vrátit zpět do své biologické rodiny. Délka pobytu dítěte je od 7 týdnů do 2 let.
5. Dlouhodobá a trvalá péče – trvá od 2 let a déle nebo do doby, kdy se dítě stane dospělým. Z této péče vzniká podoba „náhradního rodičovství“, ale původní rodina se stále zachovává. Dítě, které se i přes velkou snahu nemůže vrátit zpět do své rodiny, bývá mnohem častěji svými pěstouny osvojeno.
6. Soukromá pěstounská péče –je velice omezená a také se vyskytuje mnoho problémů v této formě pěstounské péče. Spočívá to v tom, že rodiče dítěte si samy vyhledají pěstounskou rodinu, kam bude dítě svěřeno a za to jim poskytují příspěvek. O takovém rozhodnutí a umístění dítěte do pěstounské rodiny musí informovat sociální orgány.

2.3 Rakousko

V Rakousku má náhradní rodinná péče svou právní úpravu. Například osvojení je obsaženo ve Všeobecném zákoníku občanském č. 946/1811 (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch).V této zemi je možnost osvojit i dospělou osobu, kdy dospělou osobou se myslí třeba i vdaná žena, které má vlastní děti. Oproti České republice není v Rakouském právním řádu uvedeno nezrušitelné osvojení. Pěstounská péče se zde nazývá schovanství a stejně jako u nás rozhoduje o svěřením dítěte do pěstounské péče soud. Další formy náhradní rodinné péče v Rakousku je opatrovnictví a poručenství.V době, kdy bylo mnoho zájemců o vykonávání náhradní rodinné péče a to hlavně v roce 1986, kdy byl vytvořen „Přípravný program pro pěstounské rodiny“ došlo po určité době ke stavu, kdy se snížil razantně počet zájemců. Došlo k tomu hlavně z důvodů, že vykonávat náhradní rodinnou péči je velice zodpovědné a není zde dostatečná právní ochrana. Tato situaci vyvrcholila až v roce 1993, kdy nebyla téměř žádná náhradní rodina k mání. Docházelo tak k přeplněným dětským domovům. (Bubleová, Kovařík a kol., 2002)

Sdružení „Iniciativa náhradní rodina“ je využívána v oblasti náhradní rodinné péče. Toto sdružení se specializuje na připravenost budoucích pěstounů, ale i osvojitelů a soustřeďuje se také na pomoc a podporu pěstounským rodinám. Úřad pro péči o mládež spolupracuje se sdružením, kdy jeho působení značně ovlivňuje zákon o ochraně dítěte z roku 1990. A právě sdružení podle tohoto zákona může pro pěstounské rodiny zprostředkovávat různé vzdělávací akce, programy atd. Jednou za měsíc sdružení sjedná schůzku pro pěstounské rodiny, kde si mohou předávat své zkušenosti. Je to založeno na dobrovolnosti.,,*Sdružení se velmi angažovalo při vzniku projektu sociálně-pedagogických pěstounských rodin. Rodiče, kteří se zapojí do tohoto projektu, projdou nejprve dalším nástavbovým kurzem v rozsahu 61 hodin, který by měl prohloubit jejich poznatky ze základního kurzu a seznámit je se specifiky profesionální pěstounské péče. Do takovéto terapeutické rodiny přicházejí děti jinak obtížně umístitelné, různě znevýhodněné, starší apod. Po převzetí dítěte tito pěstouni dostávají kromě úhrady nákladů spojených s péčí o dítě finanční odměnu (plat) a plné sociální zabezpečení tak, jako by byli v zaměstnání.*“ (Bubleová, Kovářík a kol, 2002, s. 22). I přesto se ukázalo, že jde o velmi ekonomicky výhodný způsob, než kdyby mělo být dítě umístěno v dětském domově. Dětský domov si totiž účtuje 3000 šilinků za jeden den pobytu dítěte, zatímco u profesionální pěstounské péče jsou denní náklady na dítě 800 šilinků.,,*Denní matky*“ to je další podoba pomoci dětem, kdy matka je v domácnosti a je ochotná si vzít domů ke svým dětem ještě další dítě, o které se nemůžou vlastní rodiče postarat z důvodu pracovního vytížení. Těmto matkám taktéž náleží finanční odměna.

2.4 Dánsko

V Dánsku žije přibližně 13 – 14 000 dětí bez vlastní rodiny, z toho žije skoro polovina dětí v profesionálních pěstounských rodinách. Umístování dětí do této péče záleží na dohodě mezi biologickou rodinou a sociálními úřady. Úřad však nemusí brát zřetel na dohodu a může sám rozhodnout, kdykoliv to vyžaduje zdravotní stav dítěte. Další forma náhradní rodinné péče je i klasická pěstounská péče nebo ústavní zařízení pro děti. Osvojení se využívá jen velmi zřídka. Místní úřady mají téměř veškeré kompetence ve vztahu k umístování dítěte do náhradní rodinné péče. Jsou tak odpovědní za výběr profesionálního pěstouna, kterého však prověřují, aby splňoval určité podmínky. Zkoumají jeho majetkové poměry, rodinu, práci, vzdělávání, vztah k dětem, jeho životní styl atd. Pokud je pěstoun vybrán, sepisuje se s ním smlouva. Náklady s nábořem pěstounů hradí místní úřady a stejně tak i veškeré služby spojené s umístěním dítěte mimo svou rodinu. Pěstounská péče většinou končí, když děti

dosáhnou věku 18 let. Tato doba však může být z různých hledisek prodloužena až do 23 let dítěte. Nad vývojem dítěte dohlíží po celou dobu místní úřady. Děti, které jsou umístěny v profesionálních pěstounských rodinách, trvá doba jejich pobytu v této rodině obvykle 3 až 4 roky. Jsou tu však i profesionální pěstounské rodiny, které jsou ochotni převzít dítě jen na velmi krátkou dobu, kdy to situace dítěte vyžaduje. Rodina se tak stará o dítě po dobu, než je dítě možno vrátit například do své vlastní rodiny. O maximálním počtu dětí svěřených do pěstounské péče rozhodují místní úřady, maximální počet totiž není stanoven. V Dánsku se lidé hojně zajímají o pěstounskou péči a tak média velmi často přicházejí s příběhy pěstounských dětí. Vychází také časopis, který se věnuje právě náhradní rodinné péči. (Bubleová, Kovařík a kol., 2002)

U každé z uvedené země jde vidět, jaké jsou rozdíly v pěstounské péči oproti České republice. Ve Slovensku mě zaujalo, že PPD jsou pracovníci v dětských domovech, ve Velké Británii je dohromady 6 typů pěstounské péče, v Rakousku jde osvojit i dospělou osobu např. vdanou ženu, která má děti a v Dánsku mě zaujalo, že se forma péče – osvojení využívá jen velmi zřídka.

3 Vymezení teoretických pojmů

V této kapitole si uvedeme a přiblížíme pojmy, které neodmyslitelně patří k pěstounské péči na přechodnou dobu a to sice, tak jednoduchý pojem rodina. Dalším pojmem je osobnost pěstouna, aby si každý udělal obrázek o tom, kdo to pěstoun opravdu je a čím by měl disponovat. Nezaopatřené dítě je dalším pojmem, který nás provází celou bakalářskou prací, a proto je tak důležité si tento pojem vysvětlit.

3.1 Rodina

Pod pojmem rodina si většinou každý z nás představí úplnou rodinu, která se skládá z matky, otce a dítěte. Rodina však může být i neúplná. *„Rodina je zajisté nejstarší lidskou společenskou institucí. Vznikla kdysi v pradávných dobách, kdy se člověk ještě moc málo podobal tomu, jak se známe dnes. A vznikla nejen z přirozeného pudu pohlavního, jenž vede k plození a rozmnožování daného živočišného druhu, ale především z potřeby své potomstvo ochraňovat, učit, vzdělávat, připravovat pro život.“* (Matějček, 1994, s. 15)

Rodina úplná je ta, jak si ji všichni představujeme otec, matka a dítě popřípadě více dětí. U rodiny neúplné probíhá výchova k dítěti bez otce nebo matky. Dochází však i k tomu, že dítě může být vychováváno bez matky i otce. A to v náhradní výchově. *„Biologický rodič vnímá umístění dítěte do náhradní rodiny, nebo „jen“ do dětského domova jako zásadně odlišná řešení. Na jedné straně by chtěl, aby dítě mělo co nejlepší materiální podmínky, na druhé straně se ale bojí, že ztratí „lásku svého dítěte“. Vztahově povrchnější dětský domov je pro něj často přijatelnějším řešením. Dítě je tam materiálně zabezpečeno a biologický rodič přitom necítí bezprostřední ohrožení vztahu s dítětem. Náhradní rodinu vnímá jako mnohem víc ohrožující, jako emocionálního rivala a konkurenta, se kterým může jeho dítě navázat důvěrný vztah.“* (Škoviera, 2007, s. 130). Každý biologický rodič však vnímá tuto situaci, kdy je mu odebráno dítě jinak. Pro dítě je však v mnoha případech lepší vyrůstat např. v pěstounské rodině, vlastně v rodinném prostředí, než v dětském domově. Typy náhradní výchovy dítěte si uvedeme v kapitole č. 4. U rodiny je však nejdůležitější její funkčnost. Dítě, které vyrůstá ve špatně fungující rodině, je kolikrát daleko horší, než dítě vyrůstající v neúplné rodině. Pokud je dítě šťastné, má dostatek lásky od obou rodičů, je zdravé a rádně uspokojené, a rodiče dítěte plní rádně rodičovskou odpovědnost, to je ta správně fungující rodina.

Dítě musíme uspokojovat, jak po fyzické (tělesné) stránce, tak psychické (duševní). Mezi základní potřeby dítěte patří biologické a psychické potřeby, které jsou navzájem propojeny. Mezi biologické potřeby dítěte patří dostatek výživy z hlediska kvality i kvantity, aby se dítě mohlo správně vyvíjet a růst. Také je potřeba uspokojit dítě z hlediska hygieny, ve smyslu dostatečného tepla a čistoty.

Základní psychické potřeby dítěte by měly být vždy naplňovány v ten správný čas a v té nejlepší možné míře, aby se dítě cítilo dobře a zdravě se vyvíjelo. Matějček (2005) uvedl pět základních duševních potřeb dítěte, mezi které patří – dost podnětů, smysluplný svět, životní jistota, pozitivní identita a otevřená budoucnost. U první duševní potřeby dítěte je vzhledem k dítěti potřebná přiměřená stimulace neboli přívod podnětů z vnějšího světa. Je však dbát na to, aby bylo podnětů přiměřeně. Smysluplný svět navazuje na první základní duševní potřebu – dost podnětů, jelikož přívod podnětů z vnějšího světa, který směřuje na dítě a na jeho mozek, se může dítě vlastně něčemu naučit. Pro dítě je potřeba životní jistoty velice důležitá, protože právě tak získává důvěru v lidech a tím získává jistotu ve vlastním životě, kdy ví, že může na někoho spoléhat. Potřeba pozitivní identity u dítěte je vybudování vlastního „já“. Je to vlastně vypěstování sebevědomí a také sebedůvěry. Otevřená budoucnost je ta, která nás táhne kupředu životem, určitá naděje, radost, perspektiva života. Dítě budoucnost objeví většinou až ve středním školním věku kolem 12 let.

3.2 Nezaopatřené dítě

Podle zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů a podle § 11 se nezaopatřeným dítětem rozumí dítě, které do skončení povinné školní docházky a poté nejdéle do 26. roku dítěte se systematicky připravuje na budoucí povolání nebo dítě, které se soustavně nemůže připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost z důvodu nemoci nebo úrazu. Za nezaopatřené dítě se také považuje dítě, které skrz dlouhodobý nepříznivý zdravotní stav nemůže vykonávat soustavnou výdělečnou činnost. Pokud dítě po skončení povinné školní docházky do 18. roku věku se nepřipravuje soustavně na budoucí povolání a je veden v evidenci Úřadu práce ČR jako uchazeč o zaměstnání a nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci, i toto dítě se považuje za nezaopatřené, nejdéle však do 18. roku věku dítěte za splnění výše uvedených podmínek.

V případě, kdy je dítě poživitelem invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, nelze jej považovat za nezaopatřené dítě.

3.3 Osobnost pěstouna

Dle §47a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů *„pro účely tohoto zákona se jako pěstounská péče posuzuje péče o dítě poskytovaná osobou pečující nebo skutečnost, že je fyzická osoba osobou v evidenci.“*. Z toho však není plně zřejmé, kdo pěstoun je. Pěstoun je vlastně osoba, která je připravena se postarat o svěřené dítě ve všech směrech. Tedy poskytnout trvalou nebo dočasnou pomoc při zajištění osobní péče o svěřené dítě.

Pěstoun by měl být plně vyrovnaným člověkem. Měl by mít stabilní vztah a rodinné zázemí, ve smyslu mít dostatek financí, dostatečný prostor v bytě nebo domě. Dalšími kritérii jsou - dobrý zdravotní stav, trestní bezúhonnost, v anamnéze vyloučené závislosti a vyloučené patologie osobnosti. Pěstoun musí být také citlivým, trpělivým a empatickým. Určitý věk, kdy se může stát člověk pěstounem, není pevně stanoven. Předpokládá se však, že by měl být dostatečně zralý a vyspělý k tomu, aby dokázal řešit složité situace spojené s dítětem. Pěstoun musí plnit řadu povinností při svěřením dítěte do jeho péče. Musí být neustále v kontaktu s rodiči dítěte, jakožto dalšími příbuznými dítěte. Rodičům musí sdělovat veškeré podstatné informace spojené s dítětem a také jim umožnit styk s dítětem. Pěstoun však může oprávněně rozhodovat o běžných záležitostech dítěte, zastupovat jej a spravovat jeho jmění. Pokud se chce stát člověk pěstounem, musí pracovat sám na sobě v oblastech rozumu, citu a dovedností. Tyto tři oblasti dohromady obsahují - schopnost porozumět dětem a jejich potřebám, pracovat na sobě ve smyslu vzdělávat se, učit se, být v kontaktu s ostatními pěstouny, ale také o sebe pečovat, jak o tělo, tak o duši, dopřávat si radost a samozřejmě spolupracovat s odborníky (psychology, sociálními pracovníky). Tímto by si měl pěstoun osvojit určité kompetence, mezi které patří - chránit děti a starat se o ně, naplňovat vývojové potřeby dětí a řešit opožděný vývoj, podporovat vztahy mezi dětmi a jejich rodinami, vytvářet pro děti bezpečné pečující vztahy na celý život a pracovat jako člen profesionálního týmu. (Pěstounství je profese,

https://www.mpsv.cz/files/clanky/23252/Pestounstvi_profese_archiv.pdf)

4 Náhradní výchova dítěte

Jde o výchovu dítěte jinou osobou, než vlastními rodiči. Existují k tomu nejrůznější důvody, proč nemůžou být děti vychovávány ve vlastní rodině. Rozlišujeme tak dvě formy náhradní výchovy a to náhradní rodinnou péčí a ústavní péčí. Náhradní rodinná péče má vždy přednost před ústavní výchovou a existují různé druhy této náhradní rodinné péče, kam jsou děti předávány. Více informací v podkapitole č. 4.1. a 4.2.

4.1 Náhradní rodinná péče a její druhy

Každé dítě potřebuje opravdovou lásku, kterou mohou dát jen rodiče. Jsou tu však děti, které bohužel vyrůstají bez rodičů a tu opravdovou lásku potřebují také. (...), *„Nícméně ne všechny děti mají to štěstí a ocitají se mimo vlastní rodinu v péči státu. Děti potřebují šanci žít v rodině, aby mohli růst a vyvíjet se, ale naneštěstí Česká republika má v Evropě největší podíl dětí ve věku do tří let vyrůstajících v ústavech a stoupající počet starších dětí mimo rodinu.“* (Kovařík a kol, 2004, s. 6)

Je proto potřeba pomocí náhradní rodinné péče tuto situaci řešit. Dítěti tak musíme poskytnout rodinné prostředí, určitou jistotu a zabezpečení. Pro dítě je velmi důležité, aby k někomu cítilo důvěru, a pokud nemůže důvěřovat svým rodičům, může důvěřovat „náhradním rodičům“ díky NRP. Dítě musí vědět, že ho má někdo rád, cítí k němu lásku a hlavně musí vědět, že může dotyčnému důvěřovat. *„Chybí-li dítěti zkušenost a pocit základního přijetí, akceptace ze strany „jeho lidí“, chybí příležitost k postupnému utváření pocitu a postoje „důvěry“ důvěryplné otevřenosti světu – a to jak světu vnějšímu, tak vnitřnímu, tomu, co se odehrává uvnitř, v nitru dítěte – a otevírá se i prostor pro vznik postoje opačného – základní nedůvěry, obav a úzkosti.“* (Kovařík a kol, 2004, s.13)

4.1.1 Svěření dítěte do péče jiné osoby

Pokud to vyžaduje zájem dítěte, může soud svěřit dítě do péče jiné fyzické osoby, než rodiče. Svěření dítěte do péče pečující osobě, tedy osobě jiné než rodiče, nebo příbuzným nesmí být nahrazována za pěstounskou péči nebo předpěstounskou péči. Tato náhradní péče má přednost před ústavní výchovou. Osoba, která se stane osobou pečující, musí splňovat určité podmínky. Musí mít bydliště na území České republiky, umět rádně o dítě pečovat a

dát souhlas se svěřením. Soud ustanoví pečující osobě práva a povinnosti a taktéž soud stanoví rodičům dítěte výši výživného vzhledem k jejich možnostem, které se platí k rukám pečující osobě. (§ 953 – 957, zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů)

4.1.2 Pěstounská péče

Pěstounskou péčí se rozumí péče o dítě osobou pečující nebo osobou v evidenci. Pěstounskou péčí „dlouhodobou“ poskytuje osoba pečující a pěstounskou péči na přechodnou dobu „krátkodobou“ poskytuje osoba v evidenci.

Osobou pečující se tedy rozumí:

- Pěstoun (nikoliv pěstoun na přechodnou dobu)
- Osoba, která byla do zletilosti dítěte jeho pěstounem nebo poručníkem, a to v době, kdy dítě mělo nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte z dávek pěstounské péče. Tato osoba však neuzavírá žádné dohody o výkonu pěstounské péče
- Osoba, které bylo na základě rozhodnutí soudu svěřeno dítě do předpěstounské péče
- Poručník, který osobně o dítě pečoval
- Osoba, která se stará celodenně o dítě, má dítě ve své péči, ale stále probíhá soudní řízení o ustanovení této osoby poručníkem dítěte

(Osoba pečující, osoba v evidenci, <https://www.mpsv.cz/cs/14503>)

Když o dítěnemůžez různých důvodů pečovat žádný z rodičů ani poručník, tak může být dítě svěřeno do pěstounské péče, tedy pěstounovi. Rodiče mají i nadále vůči dítěti práva a povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti. Pěstoun dítě vychovává a pečuje o něj a dle zákona zastupuje dítě v běžných záležitostech. Rodiče však mají stále právo na styk s dítětem, pravidelně se s ním stýkat a být pěstounem informován o tom, jak se dítěti daří. Soud však může z důvodů hodných zvláštního zřetele rozhodnout jinak. Vyživovací povinnost mají rodiče k dítěti nadále a dle rozhodnutí soudu je jim určena výše výživného dle jejich možností. Výživné přechází na stát. Dítěti může náležet příspěvek na úhradu jeho potřeb, a pokud je placené výživné vyšší než tento příspěvek, rozdíl patří dítěti. Soud rozhodne, jak bude s výživným nakládáno. Dítě je do pěstounské rodiny přijímáno s velkou láskou, a proto to má velkou výhodu, než kdyby mělo být dítě předáno do ústavu. Pěstounská péče má tak přednost před ústavní výchovou. Pokud jsou pěstouni manželé, může být dítě

svěřeno do společné pěstounské péče. Pěstounská péče většinou zaniká zletilostí svěřeného dítěte. Ke zrušení pěstounské péče může požádat, jak rodiče dítěte, tak pěstoun nebo samo dítě. Musí podat soudu návrh. Finanční podpora pro pěstouna je v podobě dávek pěstounské péče a to především odměna pěstouna a další dávky ze státní sociální podpory. (§ 958 – 970, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

4.1.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu

PPPD je v některých podobách stejná jako „dlouhodobá“ pěstounská péče. Rozdíl je v tom, že dítě se svěřuje do péče osobě, která je zařazena do evidence osob vhodných stát se pěstounem. Dítě se svěřuje do péče cizím lidem. Tato péče přináší rodinné prostředí pro dítě a dítě je zde vychováváno, jako dítě vlastní. PPD se snaží dát dítěti, co nejvíce lásky po dobu, co jej mají v péči. Poskytuje dítěti péči po určitou dobu. Vlastně na dobu, než se najde jiná vhodná náhradní rodinná péče. PPPD může trvat nejdéle dvanáct měsíců. Další informace o PPPD v kapitole č. 5.

4.1.4 Poručenství

Dalším typem náhradní rodinné péče je poručenství. Dle § 928 zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů je poručenství: *„Není-li tu žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, soud jmenuje dítěti poručníka.“*

Rodiče dítěte nemají žádné povinnosti a práva k dítěti. Všechny tyto práva tak zaujímá právě poručník. Soud však může tyto práva a povinnost k dítěti upravit jinak. Poručník však nemá vyživovací povinnost k dítěti. Může dojít k tomu, že než se někdo ujme poručenství k dítěti, je do té doby stanoven poručníkem OSPOD, jako veřejný poručník. Poručníkem může být osoba příbuzná k dítěti nebo velmi blízká osoba dítěte. Ten, kdo se stane poručníkem dítěte, musí být osobou plně svéprávnou a musí být zcela připraven na funkci poručníka. Musí se o dítě řádně starat a zajistit zdravý růst a plnou výchovu dítěti. Soud zjišťuje, zda jmenování poručníka není v rozporu se zájmem dítěte. Pokud osoba funkci poručníka přijme, musí tuto funkci řádně plnit. Soud dohlíží na řádné plnění funkce poručníka. Osoba se stává poručníkem dnem jmenováním. Poručník musí soudu pravidelně většinou jednou za rok o dítěti podávat zprávy o jeho vývoji a také o jeho správě jmění. O rozhodnutích poručníka týkající se dítěte, musí rozhodovat soud, kromě běžných záležitostí. Pokud poručník o dítě pečuje, jakoby mu bylo dítě svěřeno do trvalé péče, náleží mu finanční

zajištění jako pěstounovi. (§ 929 – 942, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

4.1.5 Osvojení

Osvojení může být pro bezdětné páry, které nemohou mít z určitých příčin vlastní děti, nejlepší cestou, jak mít i přesto milující dítě. Mohou se však i stát PPD. Osvojení dítěte však preferují ty osoby, které nechtějí být rušeni ze strany biologických rodičů a příbuzných ze strany dítěte, jak je tomu u PPPD. U těchto osob se setkáváme s výrokem „*Záleží nám na tom, aby dítě bylo jenom naše.*“ Tento výrok je však poněkud majetnický, protože(...), „*Dítě-žádný člověk – však nemůže být majetkem druhého člověka, a je dobré k jakékoli formě přijetí dítěte takto přistupovat.*“ (Zezulová, 2012, s. 18)

Je faktem, že u osvojení dítěte veškeré příbuzenské vztahy k původní rodině zanikají, ale i přesto nelze dítě brát jako svůj majetek. Dítě, které je osvojeno potřebuje ze strany „nových rodičů“ cítit lásku a hlavně důvěru. Jde vlastně o přijetí dítěte za vlastní.

K osvojenému dítěti mají veškerou rodičovskou odpovědnost. Vztah mezi nimi je jako rodič a dítě. Osvojit se může, jak nezletilá, tak i zletilá osoba. Ovšem zletilá osoba s tím musí souhlasit a musí se řešit, zda to není v rozporu s dobrými mravy. U nezletilé osoby se musí řešit, zda je to v jeho zájmu. Pokud dojde rozhodnutím soudu k osvojení dítěte, zapíše se osvojitel případně osvojitelé do matriky, jako rodič případně rodiče dítěte. Dítě tak získává příjmení nových rodičů. Ten, kdo se chce stát osvojitelem, musí být zletilou a svéprávnou osobou. Zdravotní stav osvojitele musí být natolik přijatelný, aby jej neomezoval v péči o dítě. Před tím, než je dítě osvojeno, musí být dítě v péči budoucího osvojitele po dobu šesti měsíců, a to na náklady osvojitele. Pokud však o dítě pečoval poručník, pěstoun nebo jiná osoba na jeho vlastní náklady po dobu šesti měsíců, a chce dítě osvojit, je tato podmínka považována za splněnou. Musí být však splněna další podmínka a to věkový rozdíl mezi osvojitelem a osvojovaným dítětem. Tento věkový rozdíl nesmí být menší než 16 let. S osvojením dítěte musí souhlasit jeho biologičtí rodiče a taktéž osvojované dítě. Pokud osvojované dítě dosáhlo alespoň dvanácti let, může se k celé věci vyjádřit, pokud však dítě nedosáhlo dvanácti let, vyslovuje za něj souhlas s osvojením jeho opatrovník, zpravidla OSPOD. Pokud dojde ze strany osvojitele nebo osvojeného dítěte k určité rozepři, mohou podat návrh soudu o zrušení osvojení. Musí k tomu být vážné důvody. Jestliže uběhne doba tří let od rozhodnutí o osvojení, nelze už osvojení zrušit. Osvojení se tak stává nezrušitelné. (§ 794 - 831, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

4.2 Ústavní péče

Ústavní výchova se nařizuje dítěti, pokud jeho duševní, tělesný a rozumový stav nebo jeho řádný vývoj je ohrožen v takové míře, že je to v rozporu se zájmem dítěte. Dalším nařízením ústavní výchovy dítěti může být, když z vážných důvodů nejsou rodiče schopni se o dítě řádně starat a zabezpečit jeho plnou výchovu. Rodičům dítěte soud upravuje jejich vyživovací povinnost. Když se rodiče nemohou z vážných důvodů po určitou dobu o dítě starat, soud nařídí ústavní péči na maximální dobu šest měsíců. Pokud dojde k nařízení ústavní výchovy pro dítě, soud se snaží umístit dítě do nejbližšího zařízení vzhledem k bydlišti rodičům nebo příbuzným. Dítě umístěno v ústavní výchově je většinou jednou za šest měsíců přezkoumáno, zda stále trvají důvody pro nařízení této výchovy a zda by mohla být dítěti nařízena jiná náhradní rodinná péče. *Za tím účelem zejména:*

- a) si vyžádá zprávy příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí,*
- b) si opatří vyjádření názoru dítěte, je-li dítě schopno si jej vytvořit a sdělit poté, co jej soud, s ohledem na jeho věk a rozumovou vyspělost řádně poučí, a*
- c) vyzve rodiče dítěte k vyjádření jejich stanoviska*

(§ 973, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

Dítě může být v zařízení nejdéle tři roky, ale lze tuto dobu prodloužit, pokud důvody k nařízení ústavní výchovy stále trvají. Pokud se najde vhodná náhradní rodinná péče nežli ústavní, tato výchova se neprodleně ukončuje. Tato výchova zaniká rozhodnutím soudu o osvojení.

5 Pěstounská péče na přechodnou dobu v České republice

PPPD byla novelou včleněna dne 01.06.2006 do zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Do konce roku 2012 byly zakotveny pěstounské dávky v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Dne 01.01.2013 vstoupila v účinnost novela zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, kdy se pěstounské dávky přesunuly do tohoto zákona. Pěstounské dávky se nyní vyplácejí dle zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Žádosti o pěstounské dávky se však předkládají na Úřadě práce ČR, který o nároku na dávky pěstounské péče rozhoduje a také je vyplácí. Pěstounské dávky se však neustále mění, v podobě měnicích se částek, které náleží pěstounovi za splnění určitých podmínek.

PPPD zajišťuje osoba v evidenci. „*Do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči po přechodnou dobu, se zařazují osoby, které na základě odborného posouzení mají předpoklady pro výkon takové péče o dítě, a to zejména z hlediska krátkodobosti takové péče a péče o dítě krátce po jeho narození*“ (§27a, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů).

PPPD někdy nazývána jako krátkodobá pěstounská péče je vhodným typem náhradní rodinné péče, jelikož dítě vyrůstá po nezbytnou dobu v rodinném prostředí. Tímto způsobem se snaží PPD dítěti zajistit bezpečné rodinné prostředí, zdravý růst a kvalitní výchovu. Snaží se uspokojit veškeré potřeby dítěte. Dítě se může dostat do PPPDz různých důvodů. Pokud se rodiče přestanou o dítě starat a plnit tak svou rodičovskou odpovědnost z různých důvodů, může se dítě svěřit do PPPD po dobu, než si rodiče upraví své poměry a budou znovu schopni se o dítě starat. Do této péče jsou svěřeny i děti, o které se rodiče nemohou starat ze zdravotních důvodů, nebo jsou odsouzeni k výkonu trestu odnětí svobody. PPD se starají i o děti krátce po narození do doby, než rodiče dítěte dají souhlas k osvojení. Tento souhlas lze dát až po šesti týdnech po porodu.

O svěřením dítěte do PPPD rozhoduje soud. Soud může nařídit toto svěřením i na základě předběžného opatření. OSPOD může podat návrh soudu na svěřením dítěte do PPPD. Dítě může být svěřeno i do společné pěstounské péče na přechodnou dobu ale jen pokud jsou pěstouni manželé. Pěstoun zastupuje dítě jen v běžných záležitostech. Pokud dojde k řešení mimořádných záležitostí ve věci dítěte, je potřeba požádat o souhlas rodiče, tedy zákonného zástupce nebo případně soud. Dítě, které je přijato do „nové rodiny“ je plně očekávání, ale

také plné pochybností a zmatků. Je třeba, aby pěstoun dítěti situaci vysvětlil vzhledem k jeho věku. S dítětem je ovšem potřeba jednat opatrně, protože si dítě s sebou může nést hodně smutku, ran na duši a dítě mohlo přestat všem důvěřovat. Je potřeba si u dítěte vybudovat znovu důvěru, aby vědělo, že je tu někdo, u koho se může cítit v bezpečí a zase začít důvěřovat. PPD však musí neustále udržovat styk s rodiči dítěte a dalšími blízkými osobami a nebránit jim v kontaktu. Je velice důležité, pokud rodiče nebo blízké osoby mají o dítě zájem, je třeba tento vztah nepřerušit a snažit se ho udržovat a také zlepšovat. PPD je poskytováno finanční zajištění v podobě pěstounských dávek a také pomocí dalších dávek ze státní sociální podpory.

(BUBLEOVÁ, a kol, Průvodce náhradní rodinnou péčí,
<http://www.adopce.com/app/templates/adopce/brozura2014.pdf>.)

Pěstounská péče na přechodnou dobu může zaniknout z těchto důvodů:

- Rodiče jsou znovu schopni se o dítě řádně starat a vychovávat, dítě se vrátí zpět ke svým biologickým rodičům,
- Dítě je předáno do dlouhodobé pěstounské péče,
- Dítě je předáno budoucím osvojitelům,
- Dle rozhodnutí PPD o ukončení této péče.

5.1 Legislativa pěstounské péče na přechodnou dobu

Stěžejní legislativní rámec institutu pěstounské péče upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Vztah mezi rodičem a dítětem, kdy je dítě přijato do náhradní rodinné péče upravuje zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů. PPPD upravují další důležité předpisy, mezi které patří:

- Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu, příjmení, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Od 01.01.2018 došlo k výrazné změně u PPPD, a to k ukončení možnosti pobírat rodičovský příspěvek na přijaté dítě. Všem PPD musela být dávka rodičovský příspěvek z dávek státní sociální podpory ukončena k 31.12.2017. Celková pěstounská péče je právně ukotvena v Ústavě České republiky a také se opírá o Listinu základních práv a svobod a vychází z Úmluvy o právech dítěte.

5.2 Proces stát se pěstounem na přechodnou dobu

Každá osoba, která touží stát se PPD a pomáhat tak dětem, musí projít dlouhou cestou, než dojde k cíli a stane se očekávaným PPD. Osoba, která se chce stát tímto pěstounem, by měla své rozhodnutí pořádně promyslet a zvážit. Tato profese nese sebou i mnoha úskalí při péči o dítě a je tak potřeba se na vše dobře a správně připravit. Motivace při volbě této profese hraje velkou roli. Motivací je především pomoci dítěti překonat určitou etapu, která pro něj není lehká. Další motivací může být bezesporu dát dítěti láskyplnou péči a poskytnou dítěti znovu rodinné prostředí. Vychovávat dítě a dívat se, jak dítě dělá pokroky a jak se znovu raduje ze života je také velkou motivací pro osoby, které se chtějí stát PPD.

Níže si uvedeme kroky, jak se stát PPD:

Podání žádosti o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se pěstouny

Osoba případně osoby, které se chtějí stát PPD, musí vyhledat podle svého trvalého pobytu OSPOD nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností (dále jen OÚORP). Na příslušném oddělení získají osoby veškeré informace o PPPD. Vlastně, co tato profese obnáší a jaký je postup. Sociální pracovníce opatří osoby žádostmi o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se pěstouny a také dotazníky sloužící k identifikaci osoby, ve kterém se vyplňují osobní údaje, ale také údaje o svém zdravotním stavu a také se vyplňuje, o které dítě by se osoby chtěli starat. K žádosti se musí přiložit fotografie pěstounů a doklad o výši příjmu. Poté dochází ke kontrole osob, kterou provádí sociální pracovníce, a to vyžádání výpisu z rejstříků trestů a doklad o státním občanství. Sociální pracovníce poté provede šetření v místě bydliště osob. Je tu možnost získat další informace od sociální pracovníce, pokud osobám nejsou úplně jasné, nebo když potřebují ještě nějaké informace k této péči. V domě nebo v bytě osob se šetří, zda jsou prostory domu dostatečné pro přijetí dítěte nebo

děti. A zda je prostředí vhodné pro přijaté dítě, kde může řádně růst a vyvíjet se. Jakmile jsou pohromadě veškeré podklady, odesílá sociální pracovnice kopii spisové dokumentace společně se svým vyjádřením příslušnému krajskému úřadu.

Odborné posouzení krajským úřadem

Krajský úřad na základě spisové dokumentace prověřuje osoby, které se chtějí stát PPD a provádí odborné posouzení před zařazením osoby do evidence žadatelů vhodných stát se pěstouny. „*Odborné posouzení žadatele zahrnuje:*

- *Zjištění bezúhonnosti, včetně zjištění bezúhonnosti osob žijících ve společné domácnosti*
- *Zhodnocení hmotných a sociálních podmínek*
- *Posouzení zdravotního stavu*
- *Psychologické posouzení*
- *Posuzování fungování rodinného systému (posouzení dětí žijících v rodině, manžela nebo druha)*
- *Absolvování a zhodnocení přípravy k přijetí dítěte do náhradní rodiny“*

(Průvodce pro zájemce o pěstounskou péči, 2014, Olomouc, <https://www.kr-olomoucky.cz/socialni-oblast-cl-88.html>.)

Pokud osoba projde úspěšně tímto rozsáhlým posouzením a splní-li tak veškeré podmínky, zařadí se osoba do evidence žadatelů vhodných stát se pěstouny, kdy krajský úřad vydává o tomto rozhodnutí. Pokud však krajský úřad žádost zamítne je tu možnost pro žadatele odvolání k Ministerstvu práce a sociálních věcí ČR.

Zprostředkování pěstounské péče a svěření dítěte do péče pěstounů

Osoba se stane PPD a krajský úřad už může hledat děti, které potřebují pomoc. Každý pěstoun si totiž může stanovit, o které děti by se chtěl nebo respektive mohl starat. Například si stanoví, že se bude starat jen o novorozence, nebo o děti od 8 let a více. Proto se musí najít vhodný pěstoun pro konkrétní dítě. Jakmile najde krajský soud pro PPD vhodné dítě, písemně jej obeznámí. Pěstoun má právo podívat se do spisové dokumentace dítěte, kde jsou uvedeny veškeré informace o dítěti, jako je zdravotní stav dítěte, jeho vývoj a také informace o jeho biologické rodině. PPD má právo se s dítětem seznámit. Před umístěním dítěte do PPD je nutné dítě na tuto situaci připravit. Většinou vše vysvětlují dítěti sociální pracovnice a samozřejmě by měli být i rodiče dítěte nápomocni a ochotně to dítěti vysvětlit. Na základě

usnesení soudu se předává dítě do PPPD. Většinou vydává soud usnesení o nařízení předběžného opatření. Pokud je dítě předáno na základě předběžného opatření soudu, nelze dítě na tuto situaci pořádně připravit. Nařízení předběžného opatření nastává nejčastěji u novorozenců, kdy se matka vzdá dítěte a čeká se na uplynutí šesti týdnů, aby mohla matka dát souhlas k osvojení dítěte. (Průvodce pro zájemce o pěstounskou péči, 2014, Olomouc, <https://www.kr-olomoucky.cz/socialni-oblast-cl-88.html>.)

5.3 Evidence pěstounů na přechodnou dobu

Krajský úřad vede podle §27a, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu za splnění veškerých podmínek.

„Evidence obsahuje:

- a) *žadatelovy osobní údaje uvedené v § 21 odst. 5 písm. a),*
- b) *doklady uvedené v § 21 odst. 5 písm. b) až f) a i),*
- c) *písemný souhlas s tím, že krajský úřad je oprávněn kdykoliv*
  1. *zjišťovat další údaje potřebné pro zařazení do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči po přechodnou dobu,*
  2. *zjišťovat, zda nedošlo ke změně skutečností uvedených v žádosti,*
- d) *stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností k žádosti o zařazení žadatele do evidence,*
- e) *stejnopis správního rozhodnutí podle § 47b s vyznačením právní moci nebo stejnopis dohody o výkonu pěstounské péče podle § 47b,*
- f) *údaje o charakteristice a počtu dětí, kterým je osoba v evidenci schopna poskytovat pěstounskou péči na přechodnou dobu“*

Krajský úřad má povinnost sdělit OÚORP údaje o osobách vedených v evidenci, které mohou vykonávat PPPD. OÚORP se poskytuje většinou informace zejména jméno, příjmení a bydliště PPD. Někdy se poskytuje i informace o jaké děti je PPD připraven se starat. Dále se uvádí i telefonní kontakt na PPD, který je velice důležitý pro situaci, kdy je potřeba rychle PPD zkontaktovat, aby mohlo být dítě, které potřebuje pomoc, být rychle předáno do této péče. Krajskému úřadu se poskytuje i další kontakt na OSPOD příslušný podle místa bydliště

PPD a také kontakt na organizaci, s kterou má tato osoba sepsanou dohodu o výkonu pěstounské péče.

5.4 Dohoda o výkonu pěstounské péče

Dohodu o výkonu pěstounské péče by měl pěstoun uzavřít do 30 dnů ode dne rozhodnutí o zařazení osoby do evidence osob, které mohou vykonávat PPPD. Pěstoun může uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče s OÚORP, v jehož obvodu má PPD trvalý pobyt nebo se souhlasem příslušného OÚORP lze také dohodu uzavřít s obecním úřadem, OÚORP, v jehož obvodu nemá pěstoun trvalý pobyt. Dohodu o výkonu pěstounské péče může PPD uzavřít i s krajským soudem, nebo pověřenou osobou. (§47b, zákon č. 359/199 Sb. zákon o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů)

Uvádím výčet OÚORP na území Olomouckého kraje, se kterým mohou PPD uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče - Hranice, Jeseník, Konice, Lipník nad Bečvou, Litovel, Mohelnice, Olomouc, Prostějov, Přerov, Šternberk, Šumperk, Uničov a Zábřeh. Tuto dohodu lze uzavřít i s pověřenou osobou, uvádím proto seznam pověřeným osob se sídlem na území Olomouckého kraje - ISIS – občanské sdružení pro pomoc náhradním rodinám, Středisko sociální prevence Olomouc, p.o., Centrum pro rodinu a děti Přerov, z.s., Rodina pro život, z.s., Náruč dětem, z.s..

Pěstoun uzavírá vždy jen jednu dohodu o výkonu pěstounské péče, i v případě, že jde o manželé, kteří jsou oba PPD. Organizace, která má sepsanou s pěstounem dohodu o výkonu pěstounské péče, by měla být minimálně každé dva měsíce v osobním styku s pěstounem a kontrolovat naplňování dohody. Každých šest měsíců zpracuje příslušná organizace zprávu o průběhu výkonu PPPD. Zpracovaná zpráva se předává OÚORP, v jehož obvodu má pěstoun trvalý pobyt. Organizace, která má s PPD sepsanou dohodu o výkonu pěstounské péče je zapotřebí, aby v této dohodě byly upraveny důležité vazby vzhledem ke vztahu mezi organizací a PPD a také o přijatém dítěti a jeho biologickými rodiči. PPD bude potřebovat v začátcích intenzivnější doprovázení při přijetí dítěte. Musí se tak ustanovit konzultace s organizací za pomoci osobního kontaktu, telefonu, nebo e-mailu. Ustanovit si plán a postup péče o dítě, vlastně konkrétní postup při práci s dítětem. Domluvit si postup u předávání dítěte a u vyřizování dokumentů. Dohoda o výkonu pěstounské péče trvá po dobu, kdy trvá PPPD. Tato dohoda trvá i po dobu, kdy dítě bylo před rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do PPPD rozhodnutím soudu svěřeno dočasně do péče fyzické osoby, která se chtěla stát PPD. Dohoda trvá i v případě, kdy je osoba rozhodnutím krajského úřadu vedena v evidenci osob, které

mohou vykonávat PPPD. Dohoda trvá i u poručníka, který osobně o dítě pečuje, nebo pokud teprve probíhá soudní řízení o ustanovení poručníka dítěti, ke kterému nemá vyživovací povinnost. Osoba pečující i osoba v evidenci může dohodu o výkonu pěstounské péče vypovědět bez udání důvodu. O této skutečnosti však musí informovat OÚORP, kde má tato osoba trvalý pobyt. OÚORP je povinen do 30 dnů vydat rozhodnutí, kterým upraví výkon práv a povinností pěstouna. (§47b, zákon č. 359/199 Sb. zákon o sociálně právní ochrany dětí, ve znění pozdějších předpisů)

5.5 Financování pěstounské péče na přechodnou dobu

Péče pěstounů o dítě musí být finančně oceněna, neboť vychovávat dítě a pečovat o něj je velice finančně náročné. PPD musí být vždy připraveni, vlastně drží 24 hodinou pohotovost, protože jim může být dítě předběžným opatřením urychleně předáno do péče. PPD tak musí být vždy na dítě 100 % připraven a mít pro něj potřebné věci. Dítě, které je svěřeno této osobě, může mít různé specifické potřeby, které jsou pak závislé na financích. Státní příspěvek na výkon pěstounské péče je uveden v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Na státní příspěvek má nárok OÚORP, obecní úřad, krajský úřad, nebo pověřená osoba, které uzavřely dohodu o výkonu pěstounské péče s pěstounem. Příspěvek slouží na vykonávanou péči o dítě, která je prováděna jak osobou v evidenci, tak osobou pečující. Příspěvek je tak vynakládán na podporu a na pokrytí nákladů sloužící k zajištění pomoci osobám pečujícím, osobám v evidenci a taktéž svěřeným dětem. Finance jsou také směřovány na náklady spojené s prováděnými kontrolami nad pěstounskou péčí. Krajská pobočka Úřadu práce ČR, v jejímž obvodu má žadatel sídlo nebo trvalý pobyt, rozhoduje o přiznání státního příspěvku. Žadatel však musí podat žádost o tento příspěvek, o jehož přiznání rozhoduje Krajská pobočka Úřadu práce ČR. Pokud rozhodne o nároku státního příspěvku, přiznává se za kalendářní rok a vyplatí se ve lhůtě 60 dnů od nabytí právní moci rozhodnutí. Příjemce státního příspěvku je povinen veškeré změny hlásit do 15 dnů, zejména ukončení dohody o výkonu pěstounské péče. (§47d, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochrany dětí, ve znění pozdějších předpisů)

„Výše státního příspěvku na výkon pěstounské péče činí:

- a) 48 000 Kč za kalendářní rok, pokud pravomocně správní rozhodnutí nebo dohoda o výkonu pěstounské péče trvaly po celý kalendářní rok,*

b) Částku, odpovídající jedné dvanáctině z částky uvedené v písmenu a), a to za každý kalendářní měsíc nebo jeho část v rámci kalendářního roku, v němž existovalo pravomocně správní rozhodnutí, nebo trvala dohoda o výkonu pěstounské péče. “

(§47d, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů)

6 Pěstounské dávky

V zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů je zakotveno celkem pět dávek pro pěstouny. Od 01.01.2018 došlo u některých dávek ke změně částek příspěvků, které náleží pěstounům. Pěstouni tak mohou mít nárok na dávky - odměna pěstouna, příspěvek na úhradu potřeb dítěte, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek při ukončení pěstounské péče a příspěvek na motorové vozidlo. PPD má z dávek pěstounské péče nárok pouze na tyto dávky - odměna pěstouna a příspěvek na úhradu potřeb dítěte.

PPD mohou využívat i dávek ze státní sociální podpory a to dávky – přídatek na dítě, příspěvek na bydlení. Tito pěstouni měli také nárok na rodičovský příspěvek, který mohli čerpat na přijaté dítě do 4 let jeho věku. Novelou zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, však tato možnost byla zrušena s účinností od 01.01.2018. „*Je-li dítě rozhodnutím soudu svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu, nárok na rodičovský příspěvek zaniká.*“ (§ 30a, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů)

6.1 Odměna pěstouna

Odměna pěstouna je vlastně mzda, která je vyplácena osobě pečující nebo osobě v evidenci. Má stejný charakter jako mzda ze zaměstnání, neboli závislé činnosti podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Ze mzdy je odváděno pojistné na sociálním zabezpečení, pojistné na všeobecném zdravotním pojištění a záloha na daň. Tato odměna se poskytuje i na dobu dočasně pracovní neschopnosti, nejdéle však do konce kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, v němž dočasná pracovní neschopnost vznikla. Pokud je osobě v evidenci přerušeno zprostředkování pěstounské péče, nemá nárok na odměnu pěstouna. Jestliže osoba v evidenci nebo osoba pečující je rodičem nebo prarodičem otce nebo matky svěřeného dítěte, poskytuje se odměna pěstouna jen tehdy, pokud jde o případ hodný zvláštního zřetele. Úřad práce ČR, který je výplatním místem dávek pěstounské péče musí požádat o vyjádření OÚORP. Na odměnu pěstouna má tedy nárok, jak osoba pečující, tak osoba v evidenci a to i v případě, kdy se tato osoba stará o svěřené nezaopatřené dítě, které po dosažení zletilosti nemá nárok na dávku příspěvek na úhradu potřeb dítěte jen z toho důvodu, že pobírá důchod, jehož výše je vyšší nebo stejná, než uvedená dávka. U společné pěstounské péče manželů nebo u společné péče

dvou poručníků náleží odměna pěstouna vždy jen jednomu z nich. (§47i, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů)

U osob pečujících je stanovena odměna pěstouna, která činí za kalendářní měsíc:

- 12 000 Kč v případě péče o jedno dítě
- 18 000 Kč v případě péče o dvě děti
- 30 000 Kč v případě, že je pečováno alespoň o tři děti, nebo pečováno alespoň o jedno dítě, které je závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III, nebo stupni IV

U osob pečujících se odměna pěstouna navyšuje u každého dalšího dítěte svěřeného do péče této osoby a to o polovinu částky uvedené v (odstavci 1 písm. a), 359/1999 Sb.).

U osob v evidenci je stanovena odměna pěstouna, která činí za kalendářní měsíc:

- 20 000 Kč i přesto, pokud pěstoun nepečuje o žádné dítě

V případě, kdy je osobě v evidenci svěřeno další dítě, avšak do jiné péče než je PPPD, zvyšuje se odměna pěstouna o polovinu částky uvedené v (odstavci 1 písm. a), 359/1999 Sb.)

6.2 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Na tento příspěvek má nárok dítě, které je nezletilé a nezaopatřené a bylo svěřeno do dlouhodobé pěstounské péče nebo do PPPD. Vzhledem k tomu, že je dítě nezletilé, náleží výplata příspěvku osobě pečující. Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte má i dítě po dovršení zletilosti, nejdéle však do 26 let, ovšem jen pokud je dítě stále nezaopatřené a trvale žije ve společně hospodařící domácnosti s osobou pečující, se kterou žil do dovršení zletilosti a uhrazuje společně náklady na své potřeby. Výplata příspěvku na úhradu potřeb dítěte tak náleží osobě, která dovršila zletilosti. Nárok na výplatu nastává této osobě v následujícím kalendářním měsíci po měsíci, ve kterém dítě dosáhlo zletilosti. (§47f, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů)

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte a jeho měsíční výše činí:

- 4950 Kč pro dítě ve věku do 6 let
- 6105 Kč pro dítě ve věku od 6 do 12 let
- 6985 Kč pro dítě ve věku od 12 do 18 let
- 7260 Kč pro dítě ve věku od 18 do 26 let

V případě dítěte, které je závislé na pomoci jiné fyzické osobě podle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, činí za kalendářní měsíc:

Věk dítěte	Dítě v I. stupni závislosti – lehká závislost	Dítě ve II. stupni závislosti – středně těžká závislost	Dítě ve III. stupni závislosti – těžká závislost	Dítě v IV. stupni závislosti – úplná závislost
do 6 let	5 115	6 105	6 490	7 040
6 – 12 let	6 215	7 480	7 975	8 635
12 – 18 let	7 095	8 580	9 130	9 570
18 – 26 let	7 425	8 910	9 460	9 900

Zdroj: §47f, odst.4, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Tato dávka by nenáležela v případě, že by bylo dítě umístěno v plném přímém zaopatření zařízení pro péči o děti nebo mládež, nebo kdyby bylo dítě v péči jiné osoby na základě rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do péče nahrazující péči rodičů. Dítě, které je poživitelem důchodu z důchodového pojištění, náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte, jen pokud je vyšší, a to ve výši rozdílu mezi příspěvkem a důchodem.

6.3 Příspěvek při převzetí dítěte

Nárok na tento příspěvek má pouze osoba pečující nikoliv osoba v evidenci. Náleží tedy osobě pečující, která převzala dítě do pěstounské péče. Jde-li o totéž dítě, náleží příspěvek osobě pečující pouze jednou. Výplata příspěvku při převzetí dítěte se vyplácí jednorázově.

Podle § 47j, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, činí měsíčně tento příspěvek, jde-li o dítě:

- od 6 let – 8 000 Kč
- od 6 let do 12 let 9 000 Kč
- od 12 let do 18 let 10 000 Kč

6.4 Příspěvek při ukončení pěstounské péče

Tento příspěvek se poskytne fyzické osobě, která byla ke dni zletilosti v péči pěstounů. Nárok nastává ke dni zániku nároku této osoby na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Výplata příspěvku činí 25 000 Kč a jde o platbu jednorázovou, která lze vyplatit pouze

jednou. Příspěvek na ukončení pěstounské péče je pro pěstounské dítě velmi dobrým startem do vlastního života.

6.5 Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla

Vzhledem k tomu, že pracuji na úřadu práce ČR na oddělení SSP a dávek PP, tak vím, že tento příspěvek není tak hojně poskytován. Aby totiž vznikl nárok na zakoupení osobního motorového vozidla, musí mít osoba pečující v pěstounské péči nejméně tři děti nebo má tato osoba nárok na odměnu pěstouna, neboť pečuje o tři děti, včetně zletilých nezaopatřených dětí. Osoba pečující však nesmí zakoupené osobní motorové vozidlo používat pro výdělečnou činnost. *„Výše příspěvku na zakoupení motorového vozidla činí 70 % pořizovací ceny motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy, nejvýše však do 100 000 Kč. Součet těchto příspěvků poskytnutých osobě pečující v období 10 kalendářních let přede dnem podání žádosti nesmí přesáhnout 200 000 Kč.“* (§47m, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů)

Příspěvek se může poskytnout osobě pečující i převodem na účet a to před zakoupením motorového vozidla. Tato osoba je však povinna do 6 měsíců od poskytnutí tohoto příspěvku, prokázat použití příspěvku na zakoupení motorového vozidla. Pokud tak neprokáže, musí příspěvek vrátit. Osoba nesmí do 5 let ode dne, kdy ji byl přiznán příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla, vozidlo darovat, prodat, začít používat pro výdělečnou činnost, nebo přestat vykonávat pěstounskou péči, jinak by osoba pečující musela poměrnou část vrátit.

Praktická část

7 Úvod do výzkumné části

V teoretické části jsem na začátku odkryla čtenářům historii pěstounské péče, která bude pro mnohé osoby velice zajímavou kapitolou. V této kapitole se čtenáři dozví, jak se pěstounská péčevyvíjela a jaký byl její průběh v legislativě. Tato kapitola končí tím, jak je pěstounská péče pojímána v současnosti. Ve druhé kapitole jsem seznámila čtenáře s pěstounskou péčí v jiných zemích a to ve Slovensku, Velké Británii, Rakousku a v Dánsku. Ve třetí kapitole jsem vymezila základní teoretické pojmy, jako je rodina, nezaopatřené dítě a osobnost pěstouna, které k této bakalářské práci patří, aby čtenářům poskytly dostatek informací a vysvětlení na své otázky. Ve čtvrté kapitole uvádím, co je to náhradní výchova dítěte, která se dělí na ústavní péči a náhradní rodinou péči. Náhradní rodinná péče se ještě dělí na další druhy, které jsou v této kapitole podrobněji vysvětleny. Pátá kapitola je hlavní, protože se zde vysvětluje konkrétně jen PPPD a její hlavní specifika a vlastně vše, co tato náhradní rodinná péče obnáší. Šestá kapitola se zabývá čistě pěstounskými dávkami, které vyplácí Úřad práce ČR.

Praktická část začíná sedmou kapitolou a tedy krátkým úvodem do výzkumné části. V osmé kapitole jsou stanoveny cíle výzkumného šetření a tedy hlavní cíl a následné dílčí cíle. Abych mohla výzkumné cíle splnit, musím si stanovit přístup a metodu sběru dat. V deváté kapitole tak byl vybrán kvalitativní přístup s metodou polostrukturovaného rozhovoru, kde je tento přístup a metoda vysvětlena. Desátá kapitola uvádí celý průběh výzkumu. Popisuje, jak jsem vybrala výzkumný vzorek, jak jsem data zpracovávala a jak jsem připravovala a postupovala při rozhovoru. Na konci této kapitoly, jsou uvedeny otázky, které jsem kladla dotazovaným PPD. Jedenáctá kapitola nazvaná výsledky výzkumu naznačuje, že jsou v ní uvedeny veškeré odpovědi PPD na předem nachystané otázky. Na základě takto připravených výsledků jsem si mohla odpovědět na hlavní cíl a dílčí cíle výzkumné části. Dvanáctá kapitola shrnuje výzkumnou část a třináctá kapitola obsahuje závěr bakalářské práce, kde uvádím vlastní názor.

8 Cíle výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit:

- Do jaké formy péče jsou děti nejčastěji předávány z PPPD.

U dalších stanovených dílčích cílů, chci zjistit následující:

- Zjistit, co PPPD nejvíce motivovalo k tomu, stát se právě PPD a co všechno k tomu musel podniknout.
- Zjistit, jaké aspekty jsou považovány za problémové při výkonu PPPD.
- Zjistit, kolik dětí měl PPD zatím ve své péči a co přináší PPD největší radost během péče o dítě.

9 Výběr metody sběru dat

9.1 Kvalitativní přístup při výzkumném šetření

Pro zpracování výzkumné části bakalářské práce jsem zvolila kvalitativní výzkum. V jeho opozici je kvantitativní výzkum. „*Kvalitativně orientované výzkumy vycházejí naproti tomu zejména z fenomenologie, která zdůrazňuje subjektivní aspekty jednání lidí, a tudíž kvalitativně orientované výzkumy připouštějí existenci více realit.*“ (Chráska, 2007, s.32) Výsledky pomocí tohoto výzkumu nejsou dosaženy pomocí statických metod nebo jiných metod kvantifikace. Netestujeme tak hypotézy, ale snažíme se najít důvody, proč lidé určitým způsobem jednají a proč určitým věcem přisuzují určitý význam. Na začátku takového výzkumu se vybere téma a k němu se určí otázky. Poté se vyhledávají a analyzují informace, které dokáží na předem určené otázky odpovědět. Tím se provádí induktivní a deduktivní závěry. Sběr dat se provádí v terénu v delším časovém úseku. Tento výzkum je tak náročnější z hlediska času. „*V metodologických úvahách nad výzkumem provedeným v rámci kvalitativního přístupu je nadměru důležité vědět, kdo provádí výzkum, jaká jsou jeho výchozí stanoviska, za jakým účelem realizuje výzkum a jak prováděl analýzu dat. Teprve potom můžeme posuzovat kvalitu daného výzkumu, přičemž nás nezajímá osobnost autora výzkumné zprávy, ale jeho způsob argumentace.*“ (Švaříček, Šedřová a kol., 2007, s. 12)

9.2 Polostrukturovaný rozhovor

Rozhovor obecně se řadí mezi explorativní metody. Je třeba si během rozhovoru všimnout jak verbálního (slovní zásoba, vyjadřování, zvláštnost řeči) tak nonverbálního chování (držení těla, mimické vyjádření, výraz, emoce, chování, gestikulaci). Rozhovor by měl obsahovat úvod, vzestup, dosažení cíle a závěr. Na úvod rozhovoru bychom měli navodit přátelskou atmosféru, tak aby se dotazovaný člověk cítil příjemně. Nesmí chybět představení se a také představení hlavního tématu, vlastně to, co je naším cílem z rozhovoru zjistit. Dotazovanému také vysvětlíme postup rozhovoru, jak bude probíhat. V další fázi se ptáme na obecné informace o dotazovaném a pak už se tazatel začíná ptát na konkrétní předem připravené otázky. Pokud z rozhovoru tazatel dosáhl všeho, co chtěl vědět, je tak třetí fáze splněna a následuje poslední fáze a to závěr. V závěru bychom měli dotazovanému za jeho poskytnutý čas a vstřícnost poděkovat a navodit tak uvolněnou atmosféru při loučení.

U polostruturovaného rozhovoru si tazatel utvoří seznam okruhů a k nim otázky. Tazatel se však nemusí přesně držet formy předem připravených otázek a může tak během

rozhovoru otázky přeskakovat nebo různě měnit nebo doplňovat na základě odpovědi dotazovaného. U tohoto typu rozhovoru se mohou další otázky doplňovat vzhledem k situaci. Proto je polostrukturovaný rozhovor flexibilnější a volnější než rozhovor strukturovaný. Jsou však, ale organizovanější a systematictější než nestrukturované rozhovory. Miovský (2006) pokládá polostrukturovaný rozhovor za nejrozšířenější podobu metody sběru dat, protože můžeme kombinovat prvky nestrukturovaného i plně strukturovaného interview, čímž eliminujeme jejich nevýhody.

Postup u polostrukturovaného rozhovoru je v těchto fázích – vytvoření návodu k rozhovoru, vést rozhovor, zaznamenávat data a poslední fází je vyhodnotit získaná data. Vytvoření návodu je velice důležitou fází, je třeba návod pečlivě připravit. Tazatel si připraví seznam okruhů a k nim otázky. U vedení rozhovoru je třeba vytvořit na začátku přátelskou atmosféru. Dotazovaný by se měl cítit příjemně. Zaznamenávání dat záleží na volbě tazatele, která metoda je pro něj nejlepší. Může být formou digitální nahrávky nebo zaznamenávání si odpovědí na papír. A poslední fází je vyhodnotit získaná data. Získaná data tak přepíšeme do požadovaného formátu. (kvalitativní rozhovory – polostrukturované a nestrukturované, www.wiki.knihovna.cz)

10 Výzkumné šetření

U výzkumné části jsem vycházela ze spisové dokumentace pěstounů, kteří jsou vedeni v evidenci osob, které jsou oprávněny vykonávat PPPD. Spisovou dokumentaci o PPD vedou také OÚORP a také úřady práce, které vyplácejí pěstounské dávky. Data ze spisové dokumentace o PPD jsem získala na Úřadu práce ČR, kontaktním pracovišti v Šumperku a Zábřehu na Moravě a také na OÚORP a to v Šumperku a Zábřehu na Moravě. Hlavní metodou však byl polostrukturovaný rozhovor, díky kterému jsem dostala odpovědi na mé požadované otázky. Na základě odpovědí pěstounů jsem mohla vytvořit výsledky výzkumného šetření.

10.1 Výzkumný vzorek

Jak už napovídá název bakalářské práce, cílovou skupinou jsou PPD v okrese Šumperk. Při výzkumném šetření jsem tedy vycházela ze spisové dokumentace PPD a hlavně ze zkušeností PPD, kteří se mnou vedli rozhovor a odpovídali tak na mé otázky, díky kterým jsem dostala potřebné informace pro zpracování výsledků výzkumné části.

Spisová dokumentace PPD a také vedené rozhovory obsahují velmi citlivé údaje a proto na základě zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, budou získaná data anonymní.

V okrese Šumperk je OÚORP přímo v Šumperku, ale také v Zábřehu na Moravě a v Mohelnici. Bylo zjištěno, že v okrese Šumperk je celkem 6 PPD. Na Městském úřadě (dále jen MěÚ) Šumperk jsou evidováni 4 PPD a MěÚ Zábřeh na Moravě eviduje 2 PPD. Na MěÚ Mohelnice se neeviduje žádný PPD a MěÚ Hanušovice je pověřeným obecním úřadem, v rámci výkonu činnosti sociálně právní ochrany dětí činnost zajišťuje MěÚ Šumperk. Ani však na MěÚ Hanušovice není evidován žádný PPD. Proto jsem vycházela u zjišťování informací ze spisové dokumentace z MěÚ Zábřeh na Moravě a MěÚ Šumperk a to stejné u úřadu práce, tudíž na kontaktním pracovišti v Šumperku a kontaktním pracovišti v Zábřehu na Moravě.

PPD v OÚORP Šumperk, kteří mi neposkytli rozhovor:

Pěstounem je žena, rok narození pěstounky 1972. Pěstounka byla v evidenci od 01.01.2013 do 31.07.2016 dle rozhodnutí o zařazení do evidence osob vhodných stát se pěstouny na přechodnou dobu. Dne 01.08.2016 bylo přerušeno vedení v evidenci. Pěstounka je zaměstnaná a zůstává pouze osobou pečující, kdy je poručníkem zletilého dítěte. Nyní už není PPD. Je vdaná od roku 2010 a má jedno vlastní dítě dívku, ročník 1991. Dohodu o výkonu pěstounské péče měla uzavřenou s poradenským centrem TRIÁDA, které má sídlo v Brně.

Děti v PPPD za celou dobu její profese:

První dítě: Dívka, narozena v lednu 2013. Dítě bylo převzato dne 04.02.2013 na základě usnesení o nařízení předběžného opatření do péče pěstounky.

Druhé dítě: Chlapec, narozen v březnu 2013. Dítě bylo převzato 25.03.2013 na základě usnesení o nařízení předběžného opatření do péče pěstounky.

Třetí dítě: Chlapec, narozen v říjnu 2013. Dítě bylo převzato 14.10.2013 na základě usnesení o nařízení předběžného opatření do péče pěstounky.

Čtvrté dítě: Dívka, narozena v červnu 2014. Dítě bylo převzato 01.07.2014 na základě usnesení o nařízení předběžného opatření do péče pěstounky.

Páté dítě: Chlapec, narozen v prosinci 2014. Dítě bylo převzato 10.12.2014 na základě usnesení o nařízení předběžného opatření do péče pěstounky.

Šesté dítě: Chlapec, narozen v březnu 2015. Dítě bylo převzato 11.03.2015 na základě usnesení o nařízení předběžného opatření do péče pěstounky.

Sedmé dítě: Chlapec, narozen v květnu 2015. Dítě bylo převzato 10.07.2015 na základě usnesení o nařízení předběžného opatření do péče pěstounky.

Dalším pěstounem je také žena, ročník narození 1962. V evidenci pěstounů je od 25.06.2014 doposud dle rozhodnutí o zařazení do evidence osob vhodných stát se PPD. Sama pěstounka má dvě zletilé děti a manžela, se kterým tvoří už dlouho stabilní pár. Dohodu o výkonu pěstounské péče má uzavřenou s poradenským centrem TRIÁDA, které má sídlo v Brně.

Děti v PPPD za celou dobu její profese:

První dítě: Chlapec, narozen v září 2003. Dítě bylo převzato dne 26.08.2014 z diagnostického ústavu.

Druhé a třetí dítě: Dne 11.05.2016 byly pěstounce předány dvě děti, sourozenci. Dívka, narozena v září 2009 a chlapec, narozen 24.12.2005. Děti byly předány do pěstounské péče na přechodnou dobu na základě usnesení o nařízení předběžného opatření.

Čtvrté dítě: Dívka, narozena v roce 2011. Dítě převzato dne 22.11.2017, kdy je toto dítě v péči pěstounky doposud. Do této péče se dítě dostalo na základě usnesení o nařízení předběžného opatření.

Pěstouni na přechodnou dobu v OÚORP Šumperk, kteří mi poskytli rozhovor:

Prvním pěstounem (PPD1) je žena, ročník 1970. V evidenci byla pěstounka od 01.01.2013 do 31.03.2018. Ode dne 01.04.2018 do 30.09.2018 má přerušeno vedení v evidenci pěstounů na přechodnou dobu. Pěstounka je rozvedená, avšak žije s druhem, se kterým má dvě zletilé děti. Pěstounka má uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu s příspěvkovou organizací TRIÁDA, která má sídlo v Brně.

Děti u PPD1 za celou dobu její profese:

První dítě: Chlapec, narozen v lednu 2013. Dítě bylo převzato dne 07.01.2013 na základě předběžného opatření.

Druhé dítě: Dívka, narozena v dubnu 2013. Dítě převzato do péče pěstounky dne 20.05.2013 z dětského centra.

Třetí dítě: Dívka, narozena v srpnu 2013. Dítě převzato dne 21.08.2013 přímo z porodnice.

Čtvrté dítě: Dívka, narozena v lednu 2014. Dívka převzata dne 21.01.2014 zase přímo z porodnice.

Páté dítě: Chlapec, narozen v únoru 2015. Chlapec přijat do péče pěstounky dne 03.03.2015 opět z porodnice.

Šesté a sedmé dítě: Dívka, narozena v červenci 2013 a chlapec, narozen v únoru 2015 byli dne 14.04.2016 předáni do péče pěstounky na základě předběžného opatření.

Druhým pěstounem (PPD2) je žena, ročník 1969. V evidenci osob vhodných stát se PPD od 23.04.2016 doposud. Její manžel byl toho stejného dne také zařazen do evidence, ale vedení v evidenci ukončil dne 04.04.2017. Dohodu o výkonu pěstounské péče má sepsanou se Střediskem sociální prevence Olomouc p.o..

Děti u PPD2 za celou dobu její profese:

První a druhé dítě: Chlapec, narozen v říjnu 2007 a dívka, narozena v dubnu 2002. Sourozenci byli svěřeni dne 28.04.2016 do společné pěstounské péče na přechodnou dobu, tedy jak pěstounce, tak i manželovi.

Třetí dítě: Chlapec, narozen v srpnu 2017. Dne 17.08.2017 byl chlapec předán do péče pěstounky na základě předběžného opatření a v této péči je i nadále. Předběžné opatření nadále trvá.

PPD v OÚORP Zábřeh, kteří mi poskytli rozhovor:

Třetím pěstounem (PPD3) je žena, ročník 1964. K 01.12.2014 byla pěstounka zařazena do evidence osob poskytující PPPD. Pěstounka je vdaná a má pět dětí, avšak tři z nich jsou už zletilé. Dohodu o výkonu pěstounské péče má pěstounka uzavřenou se Střediskem sociální prevence Olomouc p.o.. Od 01.11.2017 není pěstounka nadále osobou v evidenci, vhodných stát se pěstounem na přechodnou dobu.

Děti u PPD3 za celou dobu její profese:

První dítě: Chlapec, narozen v květnu 2010. Dne 13.02.2015 byl na základě předběžného opatření předán do péče pěstounky.

Druhé a třetí dítě: Dívka, narozena v lednu 2014 a chlapec, narozen v říjnu 2012. Obě děti sourozenci předány pěstounce dne 23.06.2016 na základě předběžného opatření.

Čtvrtým pěstounem (PPD4) je žena, ročník 1967. Dne 01.12.2014 byla zařazena do evidence osob, které mohou vykonávat PPPD. Pěstounka je vdaná a má dvě vlastní již zaopatřené děti. Dohodu o výkonu pěstounské péče má uzavřenou s organizací Náruč dětem z.s. Olomouc.

Děti u PPD4 za celou dobu její profese:

První dítě: Dívka, narozena v březnu 2009. V péči pěstounky od 16.01.2015 na základě návrhu MěÚ Šternberk z důvodu dlouhodobých obtížných sociálních podmínek rodičů dítěte, které ohrožovaly zdravý vývoj dítěte.

Druhé a třetí dítě: Umístění dvou dětí současně – dvojčátka chlapec a dívka, narození v říjnu 2015. Dne 05.10.2015 byly děti předány do péče pěstounky na základě předběžného opatření.

Čtvrté dítě: Chlapec, narozen v říjnu 2009. Dne 28.04.2016 převzala pěstounka dítě do své péče na základě předběžného opatření.

Páté a šesté dítě: Umístění dvou dětí současně – sourozenci – první chlapec, narozen v lednu 2015 a druhý chlapec, narozen v červnu 2016. Dne 03.07.2017 byly děti předány do péče pěstounky na základě předběžného opatření, tato péče trvá doposud.

10.2 Zpracování dat

Při výzkumu jsem pracovala, jak se spisovou dokumentací PPD, tak hlavně se získanými rozhovory vedené s PPD1, PPD2, PPD3 a PPD4. Data jsem si zaznamenávala, jak v papírové podobě, tak v elektronické podobě ve Wordu. Jako první jsem vytáhla informace o PPD ze spisové dokumentace, kde jsem zjišťovala obecné informace o PPD, které jsou uvedené v podkapitole č. 10.1. Jakmile jsem měla o PPD potřebné informace zjištěné a poznamenané, začala jsem stanovovat cíle výzkumné části a tedy to, co chci výzkumným šetřením zjistit. Následně jsem stanovila okruhy u rozhovoru a ke každému okruhu jsem vytvořila otázky, na které mi budou dotazovaní PPD odpovídat. Na základě odpovědí PPD se dostanu k cílům výzkumné části bakalářské práce.

10.3 Příprava a postup rozhovoru

Jako první jsem se snažila obvolat PPD v okrese Šumperk, tedy 6 PPD, jestli by byli ochotní mi poskytnout rozhovor. Čtyři z nich s rozhovorem souhlasili. S každým PPD jsem si domluvila termín a místo pro rozhovor. Pro zjištění cílů výzkumné části jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor, který jsem vedla se 4PPD. Nejprve jsem si zjistila, co tento rozhovor obnáší a jaký má být postup, viz podkapitola 9.2. Poté jsem vytvořila čtyři okruhy rozhovoru, a u každého z nich jsem stanovila otázky. U prvního okruhu jsem vytvořila dvě otázky, u druhého okruhu tři otázky, u třetího okruhu čtyři otázky a u čtvrtého okruhu jednu

otázku. Rozhovor u dvou PPD probíhal v jejich domácnosti a u dalších dvou probíhal v kavárně, kde bylo dostatečné soukromí. Rozhovor u každé PPD trval přibližně 60 minut. Odpovědi jsem si zaznamenávala formou digitálního nahrávače a také písemnou formou na papír. Poté jsem si jednotlivé odpovědi od všech pěstunek vypsala ke každé otázce a vytvořila tabulky, do kterých jsem vkládala klíčová slova z odpovědí PPD. Z tabulek byla dobře vidět shoda odpovědí. Dle poskytnutých odpovědí všech PPD na vytvořené otázky jsem získala výsledky výzkumu.

10.4 Otázky kladené při rozhovoru

Čtyři okruhy:

1) Když se člověk rozhodne stát se PPD.

1. Co vás nejvíce motivovalo k tomu, abyste se stala PPD?
2. Co všechno jste musela podniknout k tomu, abyste se stala PPD? (úřady, administrativa, podání žádosti, různé testy, školení, uzavření dohody o výkonu pěstounské péče)

2) Začátek výkonu pěstounské péče a její průběh.

3. Jaká míra náročnosti (jak po stránce fyzické, tak psychické) spočívá v této profesi? -
Uvést na škále hodnocení: lehká, střední, těžká.
4. Jaké aspekty považujete za problémové při výkonu PPD?
5. Považujete finanční podporu v podobě pěstounských dávek za dostačující?

3) Průběh vykonávání péče o děti.

6. Kolik dětí jste měla zatím ve své péči?
7. Kam byly děti z vaší péče předány? (osvojení, ústavní výchova, biologickým rodičům, pěstounská péče atd.)
8. Co vám přináší největší radost při vykonávání péče o přijaté dítě?
9. Jak trávíte volný čas s dítětem?

4) Doplňující otázka:

10. Co byste doporučila ostatním lidem, kteří by se chtěli stát PPD?

11 Výsledky výzkumu

V této kapitole uvádím výsledky výzkumné části, ke kterým jsem došla prostřednictvím výběru metody sběru dat. Na základě metody – polostrukturovaného rozhovoru jsem došla k hlavnímu cíli a dalším dílčím cílům. Pracovala jsem s odpověďmi PPD tak, že jsem u každé otázky uvedla odpovědi všech PPD a znázornila tabulku, která obsahovala klíčová slova z odpovědí každého PPD na tu určitou otázku. Z tabulek tak bylo patrné, kdy se odpovědi PPD shodovali. Výsledky výzkumu jsou platné k 01.04.2018.

První otázka rozhovoru se týkala, co pěstouna nejvíce motivovalo k tomu stát se PPD. Níže uvádím tabulku, která obsahuje odpovědi pěstounů na požadovanou otázku.

	PPD1	PPD2	PPD3	PPD4
MOTIVACE	Pomoc dětem	Práce s dětmi	Souhlas s výkonem PP od svých dětí	Vztah k dětem
	Vztah k dětem	Materiální zajištění	Pomoc dětem	Citové zázemí
	Citové zázemí	Rodinné prostředí	Budoucí život dětí	Dřívější profese
	Rodinné prostředí	Citové zázemí	_____	_____

Z tabulky je tak patrné, jak se jednotlivé odpovědi pěstounů navzájem prolínají a shodují. Nejvíce se prolínala motivace pěstounek v poskytnutí citového zázemí dětem. Právě citové zázemí především v pochopení dětí, je pro ty děti, které tuto možnost ztratili, velice potřebné. Mimo pochopení potřebují děti lásku a pohlazení, aby dokázaly znovu začít důvěřovat. V odpovědích se také často vyskytovala pomoc dětem, mít vztah k dětem a poskytnutí rodinného prostředí. PPD ví, že všechny děti, které ztratily zázemí u svých rodičů, potřebují pomoc. Pro děti, které se ocitly v tíživé a velice nepříjemné situaci, je pomoc na prvním místě a je třeba jejich tíživou situaci okamžitě řešit. Právě v případě svěřením dítěte do PPD je jedna s pomocí, kdy jsou děti v bezpečí a láskyplném prostředí. Každý PPD musí mít vztah k dětem, aby mohl tuto profesi vykonávat. Je velice důležité cítit s dětmi a být jim

oporou. Děti by měly vždy vyrůstat v rodině, avšak tuto možnost některé děti nemají. Poskytnutí rodinného prostředí u PPD je tak pro děti nejlepším možným řešením, aby neztrácely smysl rodiny.

Největší motivací pro PPD bylo poskytnutí citového zázemí dětem, protože vědí, že právě tak malý človíček potřebuje pochopení, podporu a lásku.

Druhá otázka kladená pěstounkám obsahovala, co všechno musely podniknout právě k tomu, aby se staly PPD. Níže uvedená tabulka uvádí, co všechno museli udělat.

JAK SE STÁT PPD	PPD1	PPD2	PPD3	PPD4
	Návštěva OSPOD	Návštěva OSPOD	Návštěva OSPOD	Návštěva OSPOD
	Finanční situace	Finanční situace	Finanční situace	Finanční situace
	Zdravotní stav	Zdravotní stav	Zdravotní stav	—————
	Návštěva sociálního pracovníka	Návštěva sociálního pracovníka	Návštěva sociálního pracovníka	Návštěva sociálního pracovníka
	Psychotesty	Psychotesty	Psychotesty	Psychotesty
	Školení	Školení	Školení	Školení
	—————	Dohoda o výkonu PP	Dohoda o výkonu PP	Dohoda o výkonu PP
	Průběh přes rok	Průběh rok a půl	Průběh rok	Průběh rok a půl

Dotazovaní PPD odpovídali zhruba stejně. Příprava na PPPD je poněkud zdlouhavá a trvá nejméně rok a déle, než bude osoba zařazena do evidence osob vhodných stát se PPD a mít splněny veškeré požadavky. Průběh byl u všech podobný – návštěva OSPOD, kde sociální pracovnice dotyčnému vše o PPPD vysvětlí a předá osobě seznam, co všechno je potřeba vyřídit. Po vyřízení všech náležitostí především po administrativní stránce následovalo šetření v místě bydliště osoby, která se chce stát PPD. Následovaly pohovory, jak s dotyčnou osobou, tak případně s manželem nebo s druhem a také s dětmi dotyčné osoby. Vlastně se zkoumá, jak na to pohlíží ostatní členové rodiny. Také musí dotyčná osoba splnit

psychologický test, který je dost náročný. Potom následují různá školení i ve formě víkendových pobytů, kde se scházejí i profesionální pěstouni a osvojitelé, kteří se snaží předávat své zkušenosti nováčkům. Po splnění všech těchto kritérií přijde osobě dopis o zařazení do evidence osob, vhodných stát se PPD. Poté podepisuje osoba v evidenci dohodu o výkonu pěstounské péče s určitou organizací, kterou si může i sám zvolit. Pak už se jen čeká na zavolání sociální pracovnice, která požádá PPD o převzetí dítěte do své péče.

Z odpovědí PPD je zjevné, že musí projít dlouhou cestou, než se dostanou k cíli a to nejméně jeden rok. Jsou stanovené přesné požadavky, co vše musí splnit a vyřídit a není toho málo. Přes splnění administrativních požadavků až ke školení, které je časově náročné až po úplný konec dostat se do evidence vhodných stát se PPD a podepsat dohodu o výkonu pěstounské péče. Osoba, která se chce stát PPD tak musí absolvovat dlouhý proces přípravy, tak, jak popisují dotazovaní.

Třetí otázkou, která se už nachází ve druhém okruhu rozhovoru, je zjištění míry náročnosti v péči o přijaté dítě. Každá pěstounka podle svého cítění v péči o přijaté dítě, mi uvedla na škále hodnocení lehká, střední a těžká, o jakou zátěž se u ní jedná.

Míra náročnosti	PPD1	PPD2	PPD3	PPD4
Fyzická náročnost	Střední	Střední	Lehká	Střední
Psychická náročnost	Těžká	Střední	Těžká	Těžká
Vlastní odpověď – na čem záleží	Věk dítěte	Věk dítěte	Věk dítěte	Věk dítěte + diagnóza dítěte + doba pobytu

Z tabulky tak vychází, že fyzická náročnost je spíše střední, kdy toto hodnocení uvedly tři ze čtyř pěstounek. Psychická náročnost vyšla skoro u všech pěstounek jako těžká zátěž. Toto hodnocení uvedly tři ze čtyř pěstounek. Pěstounky hodnotily celkově péči o přijaté dítě, tak, jak to cítí osobně. Všechny pěstounky však uvedly, že hodně záleží na věku přijímaného dítěte. Dvě pěstounky mi uvedly, že v případě svěření malého dítěte (novorozence) do PPPD

jde spíše o těžkou fyzickou zátěž, kdy je potřeba mít dítě neustále pod dohledem. Takové děti mohou trpět různými abstinenčními příznaky a mohou tak být často neklidné a hodně plakat. PPD tak musí celý svůj čas věnovat jen dítěti. Jedna ze čtyř pěstounek mi uvedla, že u dětí starších se zase může jednat spíše o velmi těžkou psychickou náročnost, protože si děti prožili strašné chvíle, jsou nejisté a bojí se. Pak se musí s dítětem jednat velice opatrně, abychom dítěti ještě více neublížili. PPD 3 uvedla, že záleží i na diagnóze dítěte a na době pobytu v PPPD. Diagnóza dítěte hraje určitě významnou roli. Je potřeba předem zjistit, co nejvíce informací o dítěti a také zjistit informace o tom, jak s dítětem jednat a jak se o něj starat, tak aby se dítě cítilo dobře a prospěšně vyrůstalo.

Další otázkou ve druhém okruhu rozhovoru bylo zjištění, jaké aspekty považují PPD za problémové při výkonu PPPD. Tabulka níže uvádí, jak na tuto problematiku odpovídali.

	PPD1	PPD2	PPD3	PPD4
Problémové aspekty při výkonu PP	Práce s biologickou rodinou	Práce s biologickou rodinou	Psychický stav dětí	Práce s biologickou rodinou
	Soudní proces trvá dlouho	_____	Adaptace své rodiny	_____
	_____	_____	Práce s biologickou rodinou	_____
	_____	_____	Reakce přijatých dětí	_____
	_____	_____	_____	_____

Všichni PPD se shodli na problému při výkonu této profese a to v práci s biologickou rodinou. Tento problémový aspekt je velice důležitý, protože pokud je možnost navrácení dítěte zpět rodičům, musí být práce s biologickou rodinou nejvíce podporována. Když je dítě z rodiny odebráno a rodič chce, aby se mu dítě vrátilo zpět, je potřebná velká sanace. Jsou tu však rodiče, kteří jsou ochotni pro to udělat vše, ale jsou tu také ti rodiče, kteří také chtějí, aby dostali své dítě zpět do své péče, ale nejsou ochotni pro to něco udělat. Tito rodiče si kolikrát

neuvědomují, že vůbec něco dělají špatně. Myslí si, že v péči o dítě nepochybili a všechno je v pořádku. S takovými rodiči je pak spolupráce špatná. PPD 1 uvedla, že dalším problémovým aspektem je také rychlost soudního řízení, ve smyslu, že soudní proces trvá někdy až moc dlouho. PPD 3 za problémové aspekty uvedla psychický stav dětí při přijetí do své péče, adaptace své rodiny a reakce přijímaných dětí. Děti mohou reagovat různě, některé jsou podrážděné a zlé a některé děti jsou nadšené. Záleží tak na psychickém stavu dětí. PPPD je velice náročnou profesí a ne jen pro PPD ale také pro její rodinu. Rodina by ji měla vždy podporovat. Adaptace rodiny na přijaté dítě je však někdy těžká a je potřeba vzájemné tolerance a trpělivosti.

U třetí otázky stále druhého okruhu, mě zajímalo, jestli je pro PPD dostačující finanční podpora v podobě pěstounských dávek. Tabulka znázorňuje jak PPD odpovídali.

Dostačující finanční podpora	PPD1	PPD2	PPD3	PPD4
	NE	NE	ANO	NE

Pouze jedna ze čtyř pěstunek uvedla, že je finanční podpora dostačující. Vychází tak, že finanční podpora je nedostačující. PPD 4 uvedla, že je tato profese podhodnocena, protože PPD nemá nárok na jednorázovou dávku - příspěvek při převzetí dítěte. Přijaté dítě však většinou nemá dostatek ošacení, chybí mu pomůcky do školy a někdy nemají ani brýle či rovnátka, které potřebují. PPD to pak musí hradit ze svých vlastních příjmů. Záleží tedy i na přijatém dítěti, kterému je zapotřebí vyřídit určité základní potřeby jako je zakoupit oblečení, boty a pomůcky do školy. Někdy musí brát dítě léky, nebo potřebuje speciální pomůcky a to vše hradí pěstoun. Může tak dojít právě k tomu, že finanční podpora opravdu nebude stačit.

První otázka třetího okruhu uvede na základě odpovědí PPD, kolik dětí měli ve své péči za celou dobu své profese.

	PPD1	PPD2	PPD3	PPD4
Doba v evidenci	1.1.2013–	23.04.2016-	01.12.2014–	01.12.2014-

	31.03.2018	doposud	31.10.2017	doposud
Děti v péči PPD	7	3	3	6

PPD1, která je pěstounem v OÚORP Šumperk byla v evidenci osob, vhodných stát se PPD od 01.01.2013 do 31.03.2018. Evidence byla k 31.03.2018 přerušena. PPD1 tak byla v evidenci 5 let a 3 měsíce. Za tuto dobu měla dohromady ve své péči 7 dětí. Děti, které přebírala do své péče, byly novorozenci. PPD 2, která je také pěstounem v OÚORP Šumperk je ze všech dotazovaných pěstounů zatím nejkratší dobu vedena v evidenci vhodných stát se PPD. V evidenci je vedena od 23.04.2016 doposud, kdy stejného data byl i její manžel zaevidován. Později za necelý rok manžel vedení v evidenci ukončil. PPD 2 měla ve své péči prozatím tři děti. Třetí dítě však má ve své péči doposud.

PPD3 je pěstounem v OÚORP Zábřeh na Moravě a byla vedena v evidenci vhodných stát se PPD od 01.12.2014 do 31.10.2017. Dohromady tak byla v evidenci 2 roky a 11 měsíců. Za celou svou profesi jako PPD měla 3 děti. A to chlapce a poté sourozence – dívku a chlapce. PPD 4, která je pěstounem v OÚORP Zábřeh na Moravě je vedena v evidenci vhodných stát se PPD od 01.12.2014 doposud. Dohromady měla ve své péči prozatím 6 dětí, z toho 2 poslední děti má zatím stále v péči. Jde o sourozence chlapce.

Druhá otázka třetího okruhu objasní čtenářům, kam dotazovaní PPD nejčastěji předávali děti, které byly v jejich péči.

Kolik dětí bylo předáno do:	PPD1	PPD2	PPD3	PPD4
Osvojení	5	_____	_____	2
Biologická rodina	2	1	1	1

Předpěstounská péče	_____	_____	2	_____
Pěstounská péče	_____	_____	_____	1
Ústavní výchova	_____	1	_____	_____
Stále v péči PPD	_____	1	_____	2

Dítě může být v PPPD nejdéle 1 rok. Stává se však, že dítě je v této péči i déle avšak na základě rozhodnutí soudu. Pokud jde o novorozence je však nejlepší dítě předat rodičům dítěte nebo novým rodičům co nejdříve, aby došlo k vzájemnému citovému poutu. Pro dítě je vždy nejlepší, když se může vrátit zpět do své biologické rodiny, kde už bylo zvyklé. Pokud však rodiče dítěte nespolupracují a nejsou ochotni udělat nic pro to, aby se jim dítě vrátilo, musí se hledat jiná náhradní výchova dítěte.

PPD1 měla celkem 7 dětí ve své péči, kdy 5 dětí předávala do osvojení a dvě děti předávala zpět biologickým rodičům. Jednalo se o děti v útlém věku, tedy o novorozence. PPD 2 měla ve své péči 3 děti, kdy o jedno dítě stále pečuje. První dvě děti sourozence, které měla ve své péči, bylo jedno z nich předáno zpět do biologické rodiny a druhé dítě do ústavní výchovy. PPD 3 měla také ve své péči 3 děti, kdy první dítě bylo předáno zpět do biologické rodiny, a další dvě děti byly předány do předpěstounské péče. A nakonec PPD 4 se starala celkem o 6 dětí, kdy dvě děti sourozence má stále v péči. První dítě bylo předáno do společné pěstounské péče manželům, další dvě děti sourozenci předány do osvojení a čtvrté dítě předáno zpět do biologické rodiny.

V péči dotazovaných PPD bylo celkem 19 dětí. Do osvojení bylo předáno 7 dětí, do biologické rodiny 5 dětí, do předpěstounské péče 2 děti, do pěstounské péče 1 dítě, do ústavní výchovy 1 dítě a 3 děti jsou stále v péči PPD. Bylo tak zjištěno, že nejčastěji byly děti předány do osvojení. Na druhém místě však bylo předání dětí zpět do své biologické rodiny.

Třetí otázka ve třetím okruhu se ptá PPD, co jim přináší největší radost při péči o přijaté dítě. Níže jsou uvedeny odpovědi pěstounů.

Co přináší radost	PPD1	PPD2	PPD3	PPD4
-------------------	------	------	------	------

PPD při péči o dítě	Poskytnutí lásky	Spokojenost dítěte u nových rodičů	Pokrok dítěte v mé péči	Úsměv dítěte
	Pokrok dítěte v mé péči	Pokrok dítěte v mé péči	Spokojenost dítěte u nás v rodině	Pokrok dítěte v mé péči
	Spokojenost dítěte u nových rodičů	_____	Možnost předání dítěte do biologické rodiny	_____

Všichni dotazovaní PPD uvedli, že jim největší radost přináší pokrok dítěte v průběhu jejich péče. Dítě může být zaostalé nebo může trpět různými psychickými problémy, na kterých je třeba pracovat. PPD má nelehký úkol, protože dítě nemusí chtít spolupracovat. Musí se tak snažit a po malých krůčcích společně s dítětem dojít ke splnění úkolu. Třeba naučit dítě k pořádku nebo ke spolehlivosti. U novorozenců vidíme například pokrok, jak je dítě po určitém čase soustředěné a spokojené, díky správnému zacházení s dítětem, jako je dopřát dítěti dostatek tepla, jídla a lásky. Spokojenost dítěte u nových rodičů, právě tento aspekt dělá tři dotazované PPD šťastným. Vidí tak, že příběh má svůj šťastný konec a dítě může u nových rodičů výchovně prospívat a zdravě růst. PPD 1 právě uváděla, že ji radost přináší také to, že může dítěti poskytnout lásku a PPD 4 uvedla, že ji dělá radost úsměv dítěte. Ne jen PPD ale i všichni z nás jsme rádi, když můžeme dítěti poskytnout tu největší lásku, aby se cítilo dobře a my viděli jeho zpětnou vazbu v podobě jeho úsměvu, který každého z nás zahřeje u srdce. PPD 3 ještě dodala, že je ráda, když může být dítě předáno zpět ke svým rodičům. Bylo tedy zjištěno, že největší radost PPD dělá, když vidí pokrok dítěte v průběhu jejich péče.

Poslední otázka třetího okruhu, zjišťuje, jak pěstouni tráví volný čas s přijatými dětmi.

Trávení volného času s dítětem	PPD1	PPD2	PPD3	PPD4
	Společné aktivity – různé hry,	Společné aktivity – kultura, dětské	Společné aktivity – různé hry,	Společné aktivity – různé hry,

	procházky, výlety	hřiště, výlety	výlety, četba	procházky
	Návštěva příbuzných a známých	Návštěva biologických rodičů	_____	_____

Dotazovaní PPD uvedli, že rádi tráví volný čas s přijatými dětmi a to nejčastěji společnými aktivitami. Mezi které patří výlety, procházky, návštěva kulturních zařízení, různé hry. Vlastně tráví čas s přijatými dětmi, jakoby byly jejich vlastní. PPD 1 ještě dodala, že s přijatým dítětem tráví volný čas návštěvou u svých příbuzných a známých. PPD 2 uvedla, že volný čas s dítětem tráví návštěvami u biologických rodičů dítěte. Je totiž velmi důležité, aby bylo dítě neustále, pokud je to však možné, v kontaktu se svými rodiči, aby se nepřetrhaly pevné citové vazby mezi rodičem a dítětem. Bylo tedy zjištěno, že PPD tráví volný čas s dětmi nejčastěji společnými aktivitami, jako jsou procházky, výlety, různé hry nebo návštěvami kulturního zařízení, například kino. Tráví s nimi svůj volný čas jako se svými dětmi.

A posledním okruhem a tedy i poslední otázkou bylo doporučení PPD pro ostatní, kteří by se také chtěli stát PPD.

	PPD1	PPD2	PPD3	PPD4
	Pěkná a naplňující práce	Mít odrostlé děti	Získání informací od pěstounů	Rozhodnutí stát se PPD zcela zvažít
Doporučení pro budoucí PPD	Rozhodnutí stát se PPD zcela zvažít	Podpora své rodiny	Rozhodnutí stát se PPD zcela zvažít	Radost při navýšení PPD
	Osobní život bude úplně jiný	Zkušenosti z předchozích zaměstnání	Myslet na svou rodinu	_____
	Ztráta soukromí v jejich domě.	Otevřená náruč dětem	_____	_____

Skoro všechny pěstounky, tedy tři ze čtyř se shodly na tom, že je potřeba zcela zvážit své rozhodnutí stát se právě PPD. Je to velice náročná práce, ve které mohou určité situace s dítětem zaskočit. PPD1 však uvedla, že je to velmi pěkná a naplňující práce, ale dojde ke změně v osobním životě, který bude zcela jiný a jejich dům bude často navštěvován, jak sociálními pracovníky nebo biologickými rodiči. Soukromí ve svém domě, tak nebude ideální. U PPD2 spočívaly rady v tom, aby měla dotyčná osoba už odrostlé děti, také by měla mít podporu od své rodiny a je dobré mít zkušenosti ze svého předchozího zaměstnání. Nakonec také uvedla, že musí dotyčná osoba mít otevřenou náruč pro děti. PPD 3 uvedla mimo zvážení rozhodnutí stát se PPD také získat, co nejvíce informací od stálých pěstounů, kdy jsou tyto informace k nezaplacení. A doporučení nakonec, aby mysleli stále na svou rodinu, která také potřebuje lásku a podporu. PPD 4 uvedla navíc, že by měla radost o navýšení počtu PPD. Bylo tedy zjištěno, že dotazovaní PPD radí ostatním, aby zcela a úplně zvážili rozhodnutí stát se PPD, protože jejich život potom může být úplně jiný.

Díky polostrukturovaného rozhovoru vedeném se čtyřmi PPD bylo zjištěno vše potřebné, aby bylo možné si odpovědět na hlavní a dílčí cíle výzkumného šetření. Hlavním cílem bylo zjistit, do jaké formy péče jsou děti nejčastěji předávány z PPPD. Bylo zjištěno, že jsou děti z PPPD nejčastěji předávány do osvojení. Další formou péče bylo předání dítěte zpět do biologické rodiny. Poté byly stanoveny tři další dílčí cíle, kdy prvním tímto cílem bylo zjistit, co PPD nejvíce motivovalo k tomu, aby se stal právě PPD a co k tomu musel podniknout. Na základě prvních dvou otázek polostrukturovaného rozhovoru bylo zjištěno, že největší motivací bylo poskytnout dětem citové zázemí. Další motivací bylo poskytnout dětem rodinné prostředí, pomoci jim a mít vztah k dětem. K tomu aby se staly dotazované osoby PPD musely podniknout tyto kroky – návštěva OSPOD, vyřízení požadavků po administrativní stránce, návštěva sociálního pracovníka v domě osoby, která se chce stát PPD. Poté následovaly různé pohovory s touto osobou, ale i případně s manželem osoby nebo jejími dětmi. Osoba musí dále splnit různé psychologické testy, které jsou dost náročné. Dalším krokem je časově náročné školení, které je i víkendové. Pak už osoba čeká na rozhodnutí příslušného kraje o zařazení do evidence osob vhodných stát se PPD. Osoba je tak zařazena do této evidence a nakonec je potřeba podepsat dohodu o výkonu pěstounské péče s organizací, kterou si může sám zvolit. Po celém absolvování těchto kroků může začít samotná péče o přijaté dítě. Druhým dílčím cílem, bylo zjistit, jaké aspekty jsou považovány

za problémové při výkonu PPPD. Dotazovaní PPD se shodli, že problémovým aspektem při výkonu této profese je práce s biologickou rodinou, protože někteří rodiče si nedokážou přiznat, že v péči o dítě pochybili a proto jim bylo dítě odebráno. Jako další problémové aspekty označili - pomalé soudní řízení, psychický stav dítěte při přijetí do jejich péče a jejich reakce a adaptace své vlastní rodiny. Třetím a tedy posledním dílčím cílem bylo zjistit, kolik měl každý PPD dětí ve své péči a co jim přináší největší radost během péče o dítě. Dle odpovědí PPD bylo zjištěno, že PPD1 měl ve své péči 7 dětí, PPD2 měl 3 děti, z nichž o poslední dítě stále pečuje. PPD3 měl také tři děti a PPD4 měl ve své péči 6 dětí, z nichž o dvě poslední děti sourozence nadále pečuje. Za největší radost považují všichni dotazovaní PPD, když vidí, jaký pokrok udělalo dítě v jejich péči. Další radostí PPD bylo, když vidí, jak jsou děti spokojené u nových rodičů.

12 Shrnutí výzkumné části

Na základě odpovědí dotazovaných PPD jsem zjistila potřebné informace, abych si mohla odpovědět na hlavní cíl a další dílčí cíle mé bakalářské práce. Otázek bylo celkem 10, kdy tyto otázky byly rozděleny do 4 okruhů – když se člověk rozhodne stát se PPD, začátek výkonu PPPD a její průběh, průběh vykonávání péče o dítě a poslední okruh se týkal doplňující otázky.

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, do jaké formy péče jsou děti nejčastěji předávány z PPPD. Na základě odpovědí PPD na druhou otázku ve třetím okruhu bylo zjištěno, že pěstounky měly ve své péči dohromady 16 dětí, protože 3 děti jsou ještě u některých z pěstounek stále v péči. Z 16 dětí bylo 7 dětí předáno do osvojení, 5 dětí předáno zpět do biologické rodiny, 2 děti do předpěstounské péče, 1 dítě do společné pěstounské péče a 1 dítě do ústavní výchovy. Bylo tak zjištěno, že nejčastěji byly děti předány do osvojení.

Podle stanoveného dílčího cíle 1 bylo třeba zjistit, co pěstouny nejvíce motivovalo k tomu stát se právě PPD a co všechno k tomu musely podniknout. Na základě odpovědí PPD na první otázku v prvním okruhu bylo zjištěno, že nejvíce PPD motivovalo, aby dětem poskytnuly citové zázemí. Děti potřebují pochopení a také cítit lásku od druhých, být pomazleni, aby mohly být znovu šťastné. Pomocí druhé otázky v prvním okruhu jsem zjistila výsledek pro druhou polovinu dílčího cíle. Vlastně, co všechno museli podniknout k tomu, aby se stali PPD. Příprava než se stane osoba PPD trvá nejméně jeden rok. Kroky, které tyto osoby musely splnit, jsou následující – museli navštívit OSPOD, vyřídit různé dokumenty a dotazníky (administrativní činnosti), následovala návštěva sociálního pracovníka v domě osoby, která se chce stát PPD, absolvování psychotestů, časově náročné školení i víkendové školení. Na závěr bylo osobám zasláno rozhodnutí o zařazení do evidence osob vhodných stát se PPD. Zařazením se tak stala osoba PPD, kdy ještě musí uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče s určitou organizací, kterou si může zvolit.

Na základě dílčího cíle 2 bylo zjistit, jaké aspekty jsou považovány za problémové při výkonu PPD. Z odpovědí PPD na všechny tři otázky ve druhém okruhu jsem zjistila, že za problémový aspekt označili práci s biologickou rodinou při výkonu péče o přijaté dítě. Kdy rodiče většinou nechtějí spolupracovat. Z hlediska fyzické a psychické náročnosti u PPD bylo zjištěno, že fyzická náročnost při péči o dítě je střední a psychická náročnost je těžká. Záleží však vždy na přijatém dítěti, vzhledem k jeho věku nebo k jeho potřebám. Za problémový

aspekt můžeme označit i ten, že tři ze čtyř PPD uvedli, že finanční podpora v podobě pěstounských dávek není dostačující.

U dílčího cíle 3 jsem chtěla zjistit, kolik dětí měl PPD zatím ve své péči a co jim přináší největší radost během péče o dítě. PPD odpovídali na otázku první ve třetím okruhu, na základě, které jsem zjistila, že PPD1 měl ve své péči dohromady 7 dětí za dobu 5 let a 3 měsíců, kdy trvalo zařazení v evidenci osob vhodných stát se PPD. Evidence trvala od 01.01.2013 do 31.03.2018. PPD2 měl ve své péči prozatím 3 děti, o třetí dítě však pečuje doposud. Evidence trvá od 23.04.2016 doposud. PPD3 měl za celou dobu své profese 3 děti. Evidence trvala od 01.12.2014 do 31.10.2017, tedy 2 roky a 11 měsíců. PPD4 je veden v evidenci od 01.12.2014 doposud. Zatím měl 6 dětí, kdy o poslední dvě děti sourozence stále pečuje. Třetí otázka ve třetím okruhu, na kterou odpovídali dotazovaní PPD uvede odpověď na druhou polovinu dílčího cíle. Všem PPD dělá největší radost, když vidí pokrok, který v průběhu jeho péče dítě udělalo.

13 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit informace díky vedení polostrukturovaného rozhovoru s výzkumným vzorkem, tedy s PPD1, PPD2, PPD3 a PPD4, kteří dají jasnou odpověď na předem stanový hlavní cíl a dílčí cíle. Na základě rozhovoru se všemi PPD jsem získala informace a vlastně jejich zkušenosti za celou dobu jejich profese. Vždy mě zajímalo, do jaké jiné formy péče jsou děti z PPPD předávány. Hlavním cílem tak bylo zjistit, do jaké formy péče jsou děti z PPPD předávány. Bylo zjištěno, že jsou děti nejčastěji předávány do osvojení. Avšak hned druhá nejčastější forma péče, do které bylo dítě předáno, je do své biologické rodiny. Jsem proto ráda, že se někteří rodiče opravdu snaží, aby dítě dostaly zpět do své péče. Další tři dílčí cíle byly stanoveny tak, abych se dozvěděla co nejvíce zkušeností od dotazovaných PPD. Zajímalo mě, co tyto osoby nejvíce motivovalo k tomu, aby se staly právě PPD a jaké kroky k tomu musely podniknout. Bylo zjištěno, že největší motivací bylo poskytnout dětem citové zázemí, aby se dítě cítilo v jejich péči dobře. K tomu, aby se staly PPD museli podniknout mnoho kroků, než se dostali až k cíli. Průběh trvá nejméně jeden rok. Jako první museli navštívit OSPOD, kde jim bylo o PPPD poskytnuty veškeré informace a také předány různé dotazníky a dokumenty, které museli vyřídit. Následovalo sociální šetření v domě dotyčné osoby, sociální pracovník prováděl pohovory, musely být splněny psychotesty a osoba také musela absolvovat časově náročná školení. Pak už se jen čekalo na rozhodnutí o zařazení do evidence osob vhodných stát se PPD. A nakonec PPD uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče s určitou organizací, kterou si mohl zvolit. Ze zkušeností dotazovaných, tak jde vidět, že je to opravdu náročná cesta, když se chce někdo stát PPD. Dalším dílčím cílem jsem chtěla zjistit, jaké aspekty, považují za problémové při výkonu PPPD. Bylo zjištěno, že tři ze čtyř dotazovaných vidí problém právě v práci s biologickou rodinou, kdy rodiče dítěte nechtějí většinou spolupracovat a sanace rodiny je potom složitá. Je tak potřeba dosáhnout, co největší sanace rodičů dětí. Ze zkušeností PPD bylo zjištěno, že v této profesi je fyzická náročnost střední a psychická náročnost těžká, záleží však vždy na přijatém dítěti vzhledem k jeho věku nebo jeho potřebám. Další problémový aspekt byl zjištěn u finanční podpory v podobě pěstounských dávek, kdy tři ze čtyř dotazovaných PPD uvedli, že finanční podpora není dostačující. Měly by se tak přehodnotit finanční příspěvky pro PPD. U poslední dílčího cíle jsem chtěla zjistit, kolik dětí měl PPD zatím ve své péči a co jim přináší radost při péči o dítě. Z odpovědí dotazovaných osob bylo zjištěno, že PPD1 měl za celou dobu 7 dětí, PPD2 měl 3 děti, z nichž o třetí dítě stále pečuje, PPD3 měl také 3 děti a

PPD4 měl celkem 6 dětí, z nichž o poslední dvě děti sourozence pečuje doposud. Za největší radost při péči o přijaté dítě uvedli všichni dotazovaní PPD, že jsou nejvíce rádi, když vidí pokrok dítěte v průběhu jejich péče.

Myslím si, že prostřednictvím rozboru dat, které jsem získala od dotazovaných PPD mohu říci, že PPPD je velice účelná profese, která pomáhá dětem na cestě k lepšímu. Jde vidět, že dotazovaní PPD dělají tuto profesi s láskou a velkou péčí pro děti.

14 Seznam zkratek

PPD – Pěstoun na přechodnou dobu

PPPD – Pěstounská péče na přechodnou dobu

UNICEF – Dětský fond Organizace spojených národů, (United Nations International Children's Emergency Fund)

OSPOD – Orgán sociálně právní ochrany dětí

NRP – Náhradní rodinná péče

OÚORP – Obecní úřad obce s rozšířenou působností

MěÚ – Městský úřad

OSN – Organizace spojených národů

15 Seznam použité literatury

Literatura:

- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- ŠVAŘÍČEK, Roman, Klára ŠEĐOVÁ a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0870-1.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.
- ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-318-5.
- ZEŽULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.
- KOVAŘÍK, Jiří a kol. *Náhradní rodinná péče v praxi*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-957-7.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.
- VRÁNOVÁ, Lucie. *Sociálně-právní analýza přechodné pěstounské péče v České republice*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. ISBN 978-80-87455-09-8. Dostupné také z: http://www.adopce.com/_files/adopce-ec6f99afd4951dc7bb6bc725e8cc22af/stredisko-nahradni-rodinne-pece-socialne-pravni-analyza-prechodne-pestounske-pece.pdf.
- BUBLEOVÁ, Věduna, Kovařík JIŘÍ, Pazlarová HANA a Janíčková RENATA. *Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče se zřetelem k využití profesionálních pěstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2002. Dostupné také z: http://www.vzd.cz/sites/default/files/Mezinar_srov_pestoun_pece.pdf.

- *Pěstounství je profese*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015. ISBN 978-80-7421-115-7. Dostupné také z:
https://www.mpsv.cz/files/clanky/23252/Pestounstvi_profese_archiv.pdf.
- BUBLEOVÁ, Věduna, Vávrová ALENA, Vyskočil FILIP a Pokorná PAVLA. *Adopce.com: Průvodce náhradní rodinnou péčí*. 6 vyd. Praha: Spolu dětem, 2014. Dostupné také z: <http://www.adopce.com/app/templates/adopce/brozura2014.pdf>.
- *Průvodce pro zájemce o pěstounskou péči*. Olomouc: Olomoucký kraj, 2014. ISBN 978-80-87982-10-5. Dostupné také z: <https://www.kr-olomoucky.cz/socialni-oblast-cl-88.html>.

Internetové zdroje:

- Kvalitativní rozhovory - polostrukturované a nestrukturované. *Wiki knihovna* [online]. 12.10.2012 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z:
http://wiki.knihovna.cz/index.php?title=Kvalitativn%C3%AD_rozhovory_%E2%80%93_polostrukturovan%C3%A9_a_nestrukturovan%C3%A9.
- Národní strategie ochrany práv dětí. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha, 15.01.2013 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/14308>.
- Dohody o výkonu pěstounské péče. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha, 21.02.2013 [cit. 2018-05-20]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/14503>.

Zákony:

- Zákon č. 359/199 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

16 Seznam příloh

Příloha č. 1 – Otázky kladené PPD – čtyři okruhy

Příloha č. 2 – Odpovědi PPD na čtyři okruhy

Příloha č.1

Otázky kladené PPD–čtyři okruhy:

A Když se člověk rozhodne stát se PPD

A1 - Co vás nejvíce motivovalo k tomu, abyste se stala PPD?

A2 - Co všechno jste musela podniknout k tomu, abyste se stala PPD? (úřady, administrativa, podání žádosti, různé testy, školení, uzavření dohody o výkonu pěstounské péče)

B Začátek výkonu pěstounské péče a její průběh.

B1 - Jaká míra náročnosti (jak po stránce fyzické, tak psychické) spočívá v této profesi?

Uvést na škále hodnocení: lehká, střední, těžká.

- Fyzická náročnost – lehká, střední, těžká
- Psychická náročnost – lehká, střední, těžká
- Další odpověď:

B2 - Jaké aspekty považujete za problémové při výkonu PPD? (problémy během vykonávání pěstounské péče na přechodnou dobu, např. vyřizování žádosti o pěstounskou péči na přechodnou dobu, převzetí dětí do své péče – jejich reakce, předávání dětí, navazování kontaktu s biologickou rodinou, průběh péče o děti, atd.)

B3 - Považujete finanční podporu v podobě pěstounských dávek za dostačující?

C - Průběh vykonávání péče o děti.

C1 - Kolik dětí jste měla zatím ve své péči?

C2 - Kam byly děti z vaší péče předány? (osvojení, ústavní výchova, biologickým rodičům, pěstounská péče atd.)

C3 - Co vám přináší největší radost při vykonávání péče o přijaté děti?

C4 Jak trávíte volný čas s dítětem?

D - Doplňující otázka:

D1 - Co byste doporučila ostatním lidem, kteří by se chtěli stát PPD?

Příloha č. 2

Odpovědi PPD na čtyři okruhy rozhovoru

A Když se člověk rozhodne, stát se PPD.

A1 Co vás nejvíce motivovalo k tomu, abyste se stala PPD?

PPD1

„Vždycky jsem měla velký vztah k dětem. Přes moje přátele jsem se dozvěděla o dlouhodobé PP, ale naše děti odmítly vzít si do péče jiné děti. Když se objevila PPPD, všichni souhlasili. Hlavní motivace byla pomoci dětem překlenout dobu, kdy nemohly být se svou rodinou, Ať už bio rodinou, nebo tou novou. Zajistit jim rodinné prostředí, pochování, pomazlení, a péči 24 denně.“

PPD2

„Mou motivací k této profesi, se stala dlouholetá práce s dětmi ve Zdvopu, kde sice bylo dětem poskytnut dostačující materiální zajištění, ale z mého pohledu jim chyběl individuální přístup, který může poskytnout pouze pečující, starostlivá rodina.“

PPD3

„Před lety jsme se chtěli stát pěstouny dlouhodobými, ale naše děti s tím nesouhlasily. Když začala být PPPD, dětem to nevadilo a hned souhlasily, že pobyt dítěte u nás na jeden rok je super, že to jim vůbec nevádí. Tak jsme do toho hned šli. Máme totiž přátele i pěstouny i adoptivní rodiče a naše děti viděly, jak se chovají v pubertě tyto přijaté děti a toto nechtěly zažívat v naší rodině. Společně jsme vnímali tuto službu pro přijaté děti jako velice potřebnou a pro jejich budoucí život podstatnou.“

PPD4

„Určitě láska k dětem, sociální citění a v neposlední řadě moje původní profesedětské sestry.“

A2 Co všechno jste musela podniknout k tomu, abyste se stala PPD? (úřady, administrativa, podání žádosti, různé testy, školení, uzavření dohody o výkonu pěstounské péče).

PPD1

„Navštívili jsme s partnerem OSPOD v místě bydliště, kde jsme se informovali o možnosti vykonávat práci jako PPPD. Pracovnice nám vše vysvětlila a dala seznam dokladů, co jsme si museli vyřídit - potvrzení příjmů, trestní rejstřík, doporučení od bývalého zaměstnavatele, výpis od obvodního lékaře za poslední rok, pokud se člověk léčí u nějakého specialisty (gynekolog, psycholog...) požádat o vyjádření i tohoto lékaře, výpisy z banky kvůli údajích o ekonomických poměrech. Dále následovala návštěva pracovnice OSPODu u nás doma, který si prošla a prohlídla dům. Chtěla vědět, kde budou děti spát a ty větší, kde budou mít svůj pokoj. Následovaly psychotesty na krajském úřadě v Olomouci, následně přijela psychologka z kraje k nám domů, protože jsme měli děti ještě doma a s každým z nich si o samotě probrala situaci u nás doma, a jak se staví k práci, kterou si jejich rodiče chtějí zvolit. Dále jsme museli s partnerem absolvovat přípravu, myslím, že to bylo 72 hodin. Bylo to formou víkendových pobytů. V době kdy jsme žádali, jsme si mohli určit věkovou skupinu a počet dětí o které se chceme starat, za nějaký čas si žadatelé už nemohli specifikovat věk, byli zařazeni do evidence s věkovým rozpětím - 0-18, poslední rok už se opět přechází na individuální rozhodování. Celý tento postup trval něco přes rok. Do evidence jsem byla zařazena v lednu 2013 a ihned mi bylo přiřazeno první miminko.“

PPD2

„K tomu, aby se člověk stal PPPD, je potřeba velké trpělivosti, protože je to nelehký a zdoluhavý proces. Od první návštěvy na místním OSPODU, po schválení PPPD se může doba čekání protáhnout až na 1-1,5 roku. Začíná se pohovorem s žadateli, jejich dětmi, prověřováním jejich bydlení, musí prokazovat bezdlužnost a majetkové poměry, vypisování úředních dotazníků. Později, když jsou vybráni, čekají na zahájení školení PRIDE. Toto vzdělávání je společné s osvojiteli, dlouhodobými pěstouny a jedná se o 11 společných sezení, kde se zábavnou formou žadatelé připravují na situace, které mohou v průběhu péče o svěřené dítě nastat. Po každém sezení dostanou účastníci domácí úkol, který musí do příštího setkání vypracovat. Po celou dobu školení je hodnoceno jejich chování, zapojování do pracovních skupin a plnění domácích úkolů. Na závěr kurzu, vypracují školitelé na žadatele posudek, se kterým je seznámen, a který je s jejich žádostí předán na kraj. Toto je základní školení, ale PPPD musí absolvovat další navazující vzdělávání, které je přímo specifikováno pro PPPD, a celkový počet vzdělávacích hodin pak činí 72. Po ukončení školení jsou žadatelé pozváni k psychologovi, kde probíhá pohovor a vyplňují se další testy a dokládají zprávu o svém zdravotním stavu. Pokud jsou žadatelé vyhovující, po určitém čase, který je nutný na

zpracování všech podkladů, obdrží oznámení o svém zařazení. Dalším povinným krokem je vybrání doprovodné organizace, která má pěstounům při práci pomáhat. Když všechny tyto úkoly žadatelé zvládnou, mohou čekat na tel. sociální pracovnice, která je požádá o pomoc pro potřebné dítě, a péče tak může začít. ‘‘

PPD3

„Asi takto to šlo časově - žádost v místě bydliště, návštěva soc. pracovnice v rodině – soc. šetření, psychologické testy nás rodičů (více jak 1 200 otázek písemně každého z manželů zvlášť – tzn. 3x návštěva na KÚ v Olomouci a následný pohovor s psychologkou), psychologické posouzení našich dětí – asi 2 hod. na KÚ v Olomouci, školení (v průběhu 3 měsíců 9x 4 hodiny, 3x návštěva školitelů u nás v rodině, závěrečný celý víkend nás manželů), doložení potřebných potvrzení (od lékaře zdravotní stav manžela i můj, doložení o naší finanční situaci – potvrzení až z Prahy, že nemáme dluhy), zařazení do evidence vhodných stát se PPD, uzavření dohody s doprovodnou organizací. Celý tento proces trval téměř celý rok. ‘‘

PPD4

„Jako první jsem musela navštívit OSPOD v místě bydliště, kde jsem dostala spoustu dotazníků ohledně nás rodiny, výpis z trestního rejstříku výis ze Solusu ohledně dluhů. Po vyplnění a kladného vyřízení následovala návštěva u nás doma. Poté bylo vše posláno na Krajský úřad, kde jsme byli pozváni na psychotesty, jak ústní tak písemné vše to trvalo asi čtyři měsíce, po kladném výsledku, jsme byli zařazení do přípravy na pěstounskou péči na přechodnou dobu. Příprava trvala asi půl roku a školila nás psychologka a přechodná pěstounka, školitelka Preidu. Bylo nás deset a to nejen uchazeči přechodňačky, ale i osvojitele a trvalý pěstouni. Po skončení základní přípravy jsme my přechodní pěstouni měli ještě 24 hodin školení. Po kladném hodnocení mi přišel dopis z Ministerstva práce asociálních věcí, že jsem zařazena do registru přechodných pěstounů. Po oficiálním zařazení jsem podepsala smlouvu s doprovodnou organizací, se kterou jsem velmispokojená. Proces přípravy trval asi rok a půl. ‘‘

B Začátek výkonu pěstounské péče a její průběh.

B1 Jaká míra náročnosti (jak po stránce fyzické, tak psychické) spočívá v této profesi? -

Uvést na škále hodnocení: lehká, střední, těžká.

PPD1

„U malých miminek se spíše jedná o velkou fyzickou zátěž. Každé miminko, které jsem dostala, mělo nějaké abstinenci příznaky, které se projevovaly různě. Děti byly podrážděnější, ve dne v noci plakaly, měli silné koliky, takže toho spánku moc nebylo a všechny děti byly spíše odchované. Tak dva měsíce trvalo, než se dítě zklidnilo U dětí starších je ta fyzická zátěž střední, za to psychická hodně silná. Jsou to děti, které už si něco prožily a nesou si sebou. Jsou raněné, nejisté bez jakéhokoliv sebevědomí. Práce s nimi je hodně složitá, Člověk musí stále být v pozoru, co řekne, co udělá, aby tomu dítěti ještě více neublížil. Fyzická náročnost – střední, Psychická náročnost – těžká.“

PPD2

„Hodně záleží na tom, o jaké dítě zrovna pečujete, u dětí ve věku 0-5 let, jste mu 24 hodin k dispozici, což může být i velmi náročné a posuzováno jako větší fyzická a psychická zátěž. (noční krmení, dítě může trpět abstinenci příznaky různého druhu, ztráta veškerého osobního volna, naprosté přizpůsobení režimu a potřebám dítěte. Fyzická náročnost – střední, Psychická náročnost – střední.“

PPD3

„Záleží na věku dítěte, o které pečuji. Celkově hodnotím pěstounskou péči na přechodnou dobu jako fyzickou náročnost lehkou a psychickou náročnost těžkou.“

PPD4

„Míra obtížnosti záleží na více faktorech, věk dítěte, diagnóza dítěte, doba pobytu, atd. Fyzická náročnost – střední, Psychická náročnost – těžká“

B2 Jaké aspekty považujete za problémové při výkonu PPD?

PPD1

„Největší problém v této práci vidím v tom, že není dostatečná práce s biologickou rodinou. Pokud jsou děti z nějakého důvodu z rodiny odebrány a je šance aby se tam vrátily, chybí tady nějaký článek, který se zabývá sanací této rodiny. Rodinu navštěvuje, zní to směšně, ale učí je uklízet, vařit, hospodařit s penězi, pomáhá jim na úřadech, ti lidé se to musejí naučit, většinou pocházejí z takových poměrů, tam kde skončili oni. Rodiče pak nechtějí spolupracovat, a je s nimi těžká domluva. A další věcí je rychlost soudního rozhodnutí, protože soudní řízení trvá někdy až moc dlouho, a to je většinou pro dítě špatné.“

PPD2

„PPPD se věnuji druhým rokem, zatím jsem měla s úřady dobré zkušenosti, úředníci byli vždy ochotní a vstřícní poradit při vyplňování různých žádostí a formulářů. Průběh péče je individuální, záleží na věku dítěte a důvodu odebrání z rodiny. Velkou roli také hraje délka pobytu v PPPD. Někdy biologičtí rodiče svou nedbalostí a zatrpklostí nespolupracují s OSPOD, nedostaví se k soudům, a tak se jejich případ zbytečně protahuje. Rodiče se nijak nesnaží zlepšit své chování k dítěti a vylepšit své bytové podmínky, tak aby dítě se mohlo navrátit do svého prostředí (někteří si nejsou ani vědomi, toho co je v jejich rodině škodlivé pro zdravý vývoj dítěte). V takových případech musí být pěstoun nejenom chůvou, ale také psychologem a terapeutem, který dovede naslouchat potřebám dítěte a uvést jej do klidu a pohody, tak aby dobře zvládal pobyt mimo svůj domov.“

PPD3

„Zvládání psychického stavu dětí při příchodu do naší rodiny, adaptace celé rodiny na novou situaci, kontakty s biologickou rodinou a příprava na kontakty s biologickou rodinou, protože rodiče dítěte nechtějí kolikrát spolupracovat a jednání je s nimi složité, a následné reakce přijatých dětí (lhaní biologických rodičů, nedodržení slíbeného, vzpomínky dětí na předešlé zkušenosti se svými rodiči).“

PPD4

„U každého dítěte je to jiné, ale většinou práce s biologickou rodinou, kdy rodiče na dítě kašlou a nechtějí spolupracovat“

B3 Považujete finanční podporu v podobě pěstounských dávek za dostačující?

PPD1

„Finanční podpora v žádném případě není dostačující.“

PPD2

„Myslím si, že finančně je tato práce podhodnocena, PPD nemá nárok na jednorázovou dávku při převzetí dítěte, a vzhledem k tomu, že děti jsou často nedostatečně ošaceni, chybí jim školní potřeby, často nemají nutné zdravotní pomůcky (brýle, rovnátka, atd.) a to vše PPD hradí ze svých vlastních zdrojů.“

PPD3

„Ano. Finanční podpora je pro mě dostačující.“

PPD6

„Určitě ne. Dávky mi určitě nestačí na pokrytí všeho potřebného pro dítě, o které pečuji.“

C Průběh vykonávání péče o děti.

C1 Kolik dětí jste měla zatím ve své péči?

PPD1

„Měla jsem celkem 7 dětí. Čtyři byly novorozenci, které jsem přebírala v porodnici, jedna čtyřměsíční holčička z kojeneckého ústavu, a jeden sourozenecký odebraný pár.“

PPD2

„V současné době pečuji o třetí dítě, které je nejmenší a péče je o něj nejnáročnější, mám jej u sebe od narození, a tak mohu pozorovat a hodnotit, jak se dobře vyvíjí a prospívá. Veškerou zátěž, kterou získal do vínku, jsme zdárně překonali, a dnes je to zdravé, usměvavé a šťastné dítě, které čeká na milující rodiče.“

PPD3

„Dítě v předškolním věku a sourozence ve věku 3 a 2 let, celkem 3 děti.“

PPD4

„Mám šesté dítě.“

C2 Kam byly děti z vaší péče předány? (osvojení, ústavní výchova, biologickým rodičům, pěstounská péče atd.)

PPD1

„Novorozenci – dvě dívky a dva chlapci byli předáni osvojitelům. Dívka, která přišla do mé péče z kojeneckého ústavu, byla také předána osvojitelům. A poslední dvě děti, které jsem měla naposledy v péči byli sourozenci dívka a chlapec a ty se podařilo vrátit zpět do péče jejich matky.“

PPD2

„Jako první v mé péči byli ihned dvě děti sourozenci - dívka a chlapec. Dívka se rozhodla nadále žít v dětském domově, takže ona byla předána do ústavní výchovy. Její bratr se vrátil zpět do péče matky. Třetí dítě a to nejmenší dítě mám skoro od jeho narození stále u sebe.“

PPD3

„První dítě chlapec se vrátil zpět ke své matce. Sourozenci byli svěřeni do předpěstounské péče.“

PPD4

„První svěřené dítě – dívka byla svěřena do společné pěstounské péče manželům. Potom jsem měla v péči další dvě děti sourozence, dívku a chlapce, kteří odcházeli do péče osvojitelům. Další dítě chlapec byl předán zpátky ke svým rodičům. Další dvě děti opět sourozenci dva chlapci mám stále v péči.“

C3 Co vám přináší největší radost při vykonávání péče o přijaté děti?

PPD1

„Největší radost mám z toho, že těm dětem můžu dát tolik lásky, kolik právě potřebují. A vidím pokrok v mé péči. Že jim můžu poskytnout něco, o co právě přišly. A velikou radost mám, když vidím, jak se jim daří, jak je nový rodiče milují. Se všemi dětmi jsem v kontaktu, a zůstala jsem jejich teta.“

PPD2

„Velkou radostí je pro mě, když příběh dítěte má šťastný konec, přejde do trvalé péče, kde se mu noví rodiče nebo blízcí lidé z jeho širší biologické rodiny (teta, strýc, babička, atd.) chtějí věnovat a rozvíjet jeho osobnost. A také pokrok v mé péči.“

PPD3

„Když začnou psychicky i fyzicky prospívat, když se začnou chovat jako všechny ostatní děti jejich věku, když doženou své chybějící znalosti z běžného života, když projevují svou radost a náklonnost k celé naší rodině, když se situace v jejich biologické rodině zlepšuje a svítá na lepší časy.“

PPD4

„Úsměv, pokrok co dítě u mě udělalo.“

C4 Jak trávíte volný čas s dítětem?

PPD1

„Myslím, že volný čas vůbec nemám. S dětmi se chovám jako by to byly moje vlastní. Hraní, procházky, výlety, návštěvy známých, návštěvy rodiny.“

PPD2

„Vyplnění volného času se odvíjí podle věku a zájmu dítěte - u starších dětí to jsou příležitostné návštěvy kulturních zařízení - kino, divadlo, muzeum, s menšími dětmi je to pobyt na dětském hřišti, různé výlety, návštěva ZOO a podobné akce. Je také důležité si uvědomit, že biologičtí rodiče a blízcí příbuzní svěřeného dítěte, mají právo na pravidelný kontakt s ním, a je naší povinností jim tento kontakt umožnit. A tak se může stát, že volný čas trávíte s dítětem na návštěvě u rodiče ve vězení, a nebo jedete několik desítek kilometrů na asistovanou návštěvu k jinému příbuznému, který si o kontakt s dítětem požádal. Každý případ je jiný, ale pokaždé se snažíme dítěti pobyt v naší rodině co nejvíce zpříjemnit, tak, aby měl na nás hezké vzpomínky a čas prožitý u nás ho obohatil.“

PPD3

„Stejně jako se svými vlastními dětmi – hry, dovádění, pobyt venku na zahradě, společná práce i zábava, výlety, bazén, společné chvíle třeba u jídla kolem stolu, kdy si všichni povídají a děti se začínají také zapojovat, četba nebo zpívání na dobrou noc.“

PPD4

„Procházkami, hry s dětmi, vlastně různé společné aktivity.“

D Doplnující otázka:

D1 Co byste doporučila ostatním lidem, kteří by se chtěli stát pěstounem na přechodnou dobu?

PPD1

„Že je to moc pěkná a naplňující práce. Sice hodně náročná, ale stojí za to. A aby to hodně zvážili, pokud se tak rozhodnou, bude jejich osobní život úplně jiný, a z jejich domova se stane průchoďák, protože je potřeba být neustále v kontaktu s OSPODem, doprovázejícími organizacemi, nová rodina, která k vám dojíždí a miminko si na ně zvyká, biologická rodina a psychologové u těch starších dětí.“

PPD2

„V každém případě je vhodné, aby nastávající pěstoun měl již odrostlé děti a velkou podporu své rodiny. Považuji za velmi vhodné, když potencionální pěstouni, již mají určité zkušenosti ze svých předešlých povolání (zdravotní sestra, pečovatel, učitelka nebo vychovatel v sociálním zařízení), a mají tak určitou představu, z jakého prostředí dítě může pocházet, a jaká traumata si ve svém útlém věku muselo prožít. Malý človíček, který k vám na čas přijde domů, potřebuje otevřenou náruč citlivého, vnímavého člověka, který chápe jeho potřeby a je ochoten mu vždy naslouchat a být mu oporou v jeho nelehkém období.“

PPD3

„Získat informace od stávajících pěstounů, mít jasno, proč to chci dělat (tato „práce“ se nedá dělat pro peníze, ale s vědomím prospěšnosti a dobra pro svěřené děti, mít na zřeteli i dobro vlastní rodiny a nenechat se zaskočit ničím nepředvídaným, protože vždycky něco překvapí a je jinak, než jsme si představovali.“

PPD4

„Aby si vše dobře rozmysleli, zvážili své možnosti, ale jinak budu ráda, když se rozšíří naše řady.“